Пу-Ру

UVAN
N
Library

Вгорі: Дітвора на новорічному ярмарку в Берліні (АП)
Внизу: Керівник брітанського ген. штабу фельдмаршал Монтґомері відвідав прем'єра Південно-Африканського Союзу, фельдмаршала Сматса (ліворуч). Обидва фельдмаршали обговорювали питання оборони імперії (АП)

ПУ-ГУ

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ТИЖНЕВИЙ ЖУРНАЛ

II. РІК ВИДАННЯ
ЦІНА 5 Н. М.

4. січня 1948 р. № 1

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ:

КУТЯ (новеля) — Л. Р. . . . . Стор. 4
БОГ ПРЕДВІЧНИЙ — О. Степовий 6
МІЖ СЛАВОЮ І СМЕРТЮ (роман) — С. Любомирський 7
СВАТАННЯ У ЛЬВОВІ (комедія) — В. Чапленко 9
ЗМАГАННЯ АТЛЕТА З ДИТИНОЮ 13
У МОРСЬКУ ГЛИБИНУ — А. Брандт 20
»НАША ЗОРЯ« — др. Бор 21
РОЗВАГИ, ФЕЙЛЕТОН 22

Обкладинка роботи мистця В. Залуцького

*

»ПУ-ГУ« виходить щотижня. Ціна окремого числа 3 н. м. Передплату приймає видавництво: Авґсбурґ, Бісмаркштрассе 13. Вартість передплатк у Німеччині: на місяць — 12 м., на квартал — 36 м., на півріччя — 72 м. У всіх інших країнах: на місяць — 14 м., на квартал — 42 м., на півріччя — 84 м.

*

Видавець і головний редактор — ВОЛ. ЧАРНЕЦЬКИЙ

*

Адреса редакції та видавництва: Augsburg, Bismarckstraße 13-II. Verlag »PU-HU« Telefon 8885. Редактор приймає лише в середу і п'ятницю від 9 до 11.

*

Authorized by HEADQUARTERS EUROPEAN COMMAND
Civil Affairs Division

*

Klischee: Behnsen & Co., Augsburg
Druck: Hieronymus Mühlberger, Augsburg. — 1. 48

Щороку на Різдво в Нью-Йорку на площі Рокфеллера встановлюють велетенську ялинку, прикрашену тисячами електричних лямпочок і скляних кульок. (АП)

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ!

З ВЕЛИКИМ СВЯТОМ НАРОДЖЕННЯ ХРИСТА ПОЗДОРОВЛЯЄМО УКРАЇНЦІВ У ВСІХ ЧАСТИНАХ І КРАЇНАХ СВІТУ, ВСІ УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДСЬКІ Й ПОЛІТИЧНІ ОРГАНІЗАЦІЇ, ВСІХ НАШИХ ЧИТАЧІВ, СПІВРОБІТНИКІВ ТА КОЛЬПОРТЕРІВ.

РЕДАКЦІЯ І ВИДАВНИЦТВО »ПУ-ГУ«

Л. Р.

КУТЯ

Мороз розмалював шибки у такі чудові мережива, що Івась годинами сидів і вдивлявся в них, не можучи збагнути, чому саме, коли він потягне пальцем по склі, мереживо псується, тане, щоб зараз потім знов родились на цьому місці нові рисунки.

— Мамо, а хто це так малює наші шибки знадвору . . .?

У хаті чистенько сьогодні, як у церкві. Все біле і все якесь таке дуже, дуже гарне. І мама якась не така, як завжди. Чомусь у неї заплакані очі і вона така бліденька, бліденька . . .

Івась покинув своє місце під вікном, підбіг до мами. Не міг досягти далі, як до запаски, і тому потягнув її сильно.

— Чого хочеш, синцю . . .?

— А що ти робиш, Мамо?

— Кутю Мама робить, кутю.

— А чому ти вже робиш кутю?

— Бо Бозя дала Свят-Вечір сьогодні, синочку.

— Ага.

І Івась задумався над тим, що мама сказала. Для помочі вложив собі пальчик між губки і при цьому загубив свою думку. Зате нагадав щось інше.

— А ти мені не сказала, мамо, хто так наші шибки малює . . . — загнівався.

— Бозя так малює, синочку. О, Бозя вміє все робити.

— Мамо, а може Бозя так зробити, щоб татко прийшов додому?

Мама чомусь мовчить. А Івась здивований заглядає і бачить, що мама нишком сльозу втирає.

— Мааамо . . . а чого ти плачеш? . . .

І тепер мама не відповіла нічого, відсунула його набік і пішла до комори. А Івась пішов звільна за нею, задуманий і сумний. Мама плаче, бо татка нема. О, як довго татка нема вже; вже так довго, довго. Ще як у літі був . . . Такий високий, великий тато, і мав тоді такий великий, великий кріс, ой, який гарний кріс він мав, не такий малий, як оці, що їх Петрусь Грабків робить із дощок, не такий. Кращий і великий і залізний!

В хаті не дуже то тепло. Мама ощадно палить, і Івась трохи змерз, засидівшись біля вікна. Спробував вилізти на піч, але якраз мама повернулася з діжкою в руці.

— Не лізь там, бо перевернеш кутю.

— Мамо, а тако прийде до нас на кутю . .?

Мама чомусь така сувора.

— Не прийде татко до нас, синочку.

— А чому, Мамо . . .!? Тато нас не любить . . .? Івась буде плакати, мамо.

— Татко не має часу, синочку.

— А чому татко не має часу?

— Бо татко наш . . . вояк.

— А чому татко вояк, мамо?

— Бо наш татко б'ється за Україну.

— Мамо, а яка то Україна . . .?

Мама поклала діжку й повернулась до нього. Спершу у неї в очах була суворість і холод, та коли побачила великі, сині дитячі зінички, якась тепла хвиля обілляла все її єство, і вона пригорнула до себе мале тільце, як тільки мати вміє свою дитину пригорнути.

А Івась не цього бажав. Він хотів знати, яка то Україна, що за неї тато б'ється і не може прийти кутю їсти.

— Мамо, скажи, яка то Україна . . .?

— Україна, синочку мій, це все, що ти бачиш. І наша хата, і наша церковця, і школа, і село, і річка, і поле, і ліс, усе, все це наша Україна . . .

— Мамо . . . і кооператива теж Україна?

— Так і вона теж.

— Мамо, а чому там нічого нема в цій Україні . . .?

А мама, хоч їй і не до сміху, не могла здержатись, усміхнулась, попестила й пустила його з рук. У мами мало часу сьогодні. Багато ще роботи, заки вечір прийде і заки перша зірка засяє. Але Івась усе своє. Йому спокою не дають мамини сльози, коли він згадує татка.

— Мамо — бігає він за мамою по хаті. — А чому наш татко не може прийти? Татко не любить куті?

— Любить, синочку.

— Ну, а чому він не може прийти . . .?

— Він не має часу, синочку, казала я вже тобі.

Івась станув собі біля столу й задумався. Видно, що тато не любить куті, коли не хоче прийти. А мама навіть меду десь роздобула трохи до цієї куті, що її лиш раз на цілий рік вільно їсти. Ох, Івась любить кутю страшно, він уже мусить так наїстись, щоб на цілий рік йому стало, аж до другої куті. А тато не хоче, недобрий тато.

— Недобрий тато, мамо . . . — озвався Івась загнівано.

— Не кажи так! Татко дуже добрий . . . але татко не може до нас прийти. В селі є вороги.

— А які то вороги, мамо? Москалі?

— Так, синочку, москалі, большевики.

— А вони таку страшну мову мають, мамо . . .

— Так, синочку, бо це вороги.

— І тому татко наш не може до нас прийти, мамо . . .?

— Так синочку, тому.

— А де наш татко, мамо . . .?

Мама аж пристанула в роботі. Справді, де наш татко тепер? Чи близько, чи далеко, чи живе . . . чи може ранений, не дай, Боже, може впав . . .? Може впав він уже, а вони тут із синком нічого не знають і не знають, чи татко їхній буде кутю їсти цього року, нічого це знають, самі, самітні на цьому світі.

— Татко наш . . . — мамі сльози не дають говорити — татко наш недалеко . . . синочку . . . недалеко . . . він тужить за нами . . . він дуже нас любить . . . мій синочку.

— А татко може в лісі, мамо?

— Може, синочку . . .

Івась вложив свій пальчик знов між губки і аж присів, так важко задумався. А мама робила своє. Вже було далеко за полудень, і мама поспішала, щоб до вечора все приготувати. Накривала стіл білою скатертиною, укладала на ньому миски й тарілки, і Івась бачив, що мама складає там більше, як двоє. Але мама завжди так робить, до кожного обіду, і скільки Івась уже не питав, мама ніколи не казала нічого. І все забирала порожню тарілку назад та з плачем ховала її у миснику. Ой, мама якась така заплакана все, мама . . .

А потім мама накинула хустку на себе і кожушину і похилилась над Івасем.

— Сиди й пильнуй хати. Мама зараз прийде.

Івась витріщив свої зінички, а мама погладила його по голівці, докинула ще поліно у піч і пішла, причинивши двері. А Івась так слухав, слухав і дивно йому якось було. Перед очима його дитячої уяви стояла велика таткова постать із таким довгим і залізним крісом у руках . . .

*

— Ох, зимно ж, зимно ж, чорт йому в печінки . .!

Гігантична будова залізничого мосту глухо віддавала морозний відгомін. Інеєм укрита сталь аж грала, коли вдаритись об неї прикладом кріса або коли чобітьми побити, щоб ногам трохи тепла додати.

— Еге, брат, да так уже чорт нас і возьмьот . .!

Широка вояцька постать забила міцно руками. Кріс заколихався на плечах. Довкруги уст, на бороді й на вусах позастигали куски криги. Хмари пари біліли при кожному слові.

— Ех, доля, наша доля . .!

— Такую ей мать, брат.

— Колись бувало, сів чоловік у хаті, хоч вона, знаєш Ванька, і не куркульська, трудова хата була, та все таки сів за столом, затер руки й давай наминати вареники . .! А кутю! Знаєш ти кутю, Ванька . .?!

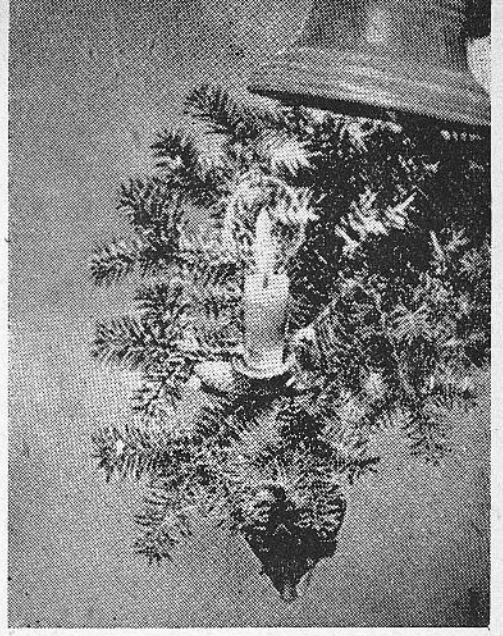

— Не слихал . . . А што ето такое за безобразіе?! Водка?

— Ет, дурепо ти. Де там водка. Кутя, ну знаєш? Та що тобі й казати. От, розумієш раз у рік вільно її їсти. Різдво. Розумієш, Ванька?

— Не понімаю. Зачем только раз в год . .?!

— Бо це така, ну, свята страва.

— Как ето святая . .? Поповская . .?

Широка постать махнула зневажливо рукою та й пішла через міст. Ген, унизу закована в крижані кайдани мовчала ріка. Під грубою кригою, може, рухалось життя, та назверх усе замерзло. Все замерзло кругом, по всій околиці, у всьому краю, у всій Україні . . .

Все замерзло.

Лиш іней холодний і непривітний білів морозом.

Два вояки совєтської армії йшли рівним кроком туди й назад, сорок метрів на залізничому мості, туди сорок, назад сорок і так уже три години. Ще годину, півтори і прийде зміна. А мороз щипав, міцний і здоровий, як український хрін, гірський мороз. Здалека мрякою нависли при самій землі ліси, і часто у цей бік бігли погляди двох вартових. Околиця була спокійна. По середині мосту стояв на ніжках »максим«. Довга стрічка набоїв звисала з нього на підстелену плахту. Отвором дивився він у ті ліси і так і вкрився інеєм з нудьги. До мосту прикріплений був польовий телефонічний апарат і від нього тікав десь у море білого снігу темний, тонкий шнур.

Застава.

Над світом лежала морозна мовчанка і тиша важкої зими.

— Скоро вечоріти буде, Ванька.

— Да, верна. Харошо, што ми кончаем через час, брат. Ночью плохо карауліть . . . Уже долго било спакойно . . . Упісти прийдуть наверно . . . Сволоч.

Рука затиснулась на ремні.

— А знаєш, Ванька, оці упісти здорові хлопці. Тямиш, як взяли в полон минулого тижня одного? Вогнем пекли, і не сказав нічого. Ляйтенант приклав йому цигарку в око . . . і то не сказав.

— Да . . . верна. Твьордиє сукіни сини . .!

Рука ще дужче вперлася в ремінь кріса.

Кінець. Міст скінчився. Тепер назад.

І враз:

— А це хто там такий іде . .?!

Одним помахом злетіли кріси з плечей. Крок прискорився, і враз обидва побігли на протилежний кінець мосту. Пристанули, переглянулися. Явище поволі наближалось. Побачивши чужих людей, стало . .!

— Гей но, ходи но сюди . .!

Явище стало знов просуватись вузькою стежкою серед високого снігу в напрямі мосту. Вояки зійшли до нього, поки не порівнялись.

— Хто ти такий? — спитав один із них.

На нього глянули з блідого личка великі сині очка і холодні уста ворухнулись.

— Та воно мерзне, мале! — скрикнув вояк. Гі, хто це його пустив на такий мороз?! Ходи но сюди, малий!

Вояк закинув кріс на плече і, похилившись, узяв малого на руки. Дмухнув у лице, аж очка примкнулись, застрашені.

— А що ти тут маєш у руках? Та в тих шматочках теть чисто руки відморозиш . .!

Мале щось сказало, вояк не зрозумів і глянув у невеликий глечик сам. Глянув, підняв зір на хлопчину. глянув ще раз і враз притиснув дитину до широких грудей. Мале було залякане ворожими одностроями і не бачило, як почервоніли сірі вояцькі очі і як на віях мороз побілив сліди сліз.

А позаду заговорив інший голос.

— Да слушай, што ти делаєш? Ведь же ето караул! Брось сукіного сина, да што ти...!

Злість промайнула загартованим обличчям.

— Замкни хавку, Ванька!

Потім до малого:

— А куди ти йдеш...? А як тебе звуть?

Дмухав дитяче личко доти, доки воно не загрілось при його трудях і від його подиху.

— І... Івась.

— А куди ти йдеш в такий мороз, га?

— До... тата.

— До тата? А де ж твій тато?.. — питав вояк. Другий наблизився. Наблизився цікаво, хитро навіть.

— Тата... нема. — Дитячі устонька скривились, як до плачу.

— Слиш, ти! Он к атцу ідьот?! Сматрі, сматрі, какой большой упіст...! Ведь он ідьот к партізанам.

— Замкни хавку, дурень. Не бачиш, дитина чейже.

— Да, ребя, но он ідьот в лес! Слиш, ето нужно счас пригласіть лейтенанта...!

— Та не будь дурнем, Ванька, це ж дитина! Або воно знає, що говорить...? Не бачиш, що мале замерзло й не зна, що каже...!?

— Вот, вот, да што ти! Он знает харашо, куда єму нада іті, і єслі он ідьот к лесу, нужно пригласіть лейтенанта і пайті с нім...!

Широкоплечий вояк відвернувсь із злістю в очах. Щось у ньому кипіло в грудях, він тис до грудей малого хлопчину, як якийсь найдений скарб. Тис і не знав, що має говорити...

— А я несу татові... кутю — озвався хлопчик.

— Кутю несеш татові...?

— Бо тато не може прийти додому.

— А чому тато не може прийти додому...?

— Бо тато б'ється за Україну...

— Ну диви, диви, яке то мудре мале!

Другий вартовий сіпнув за рукав.

— Слиш, я счас приглашаю лейтенанта. Нужно проверіть. Ето против советской власті.

І вартовий намірився відійти до польового апарату.

— Ванька, та не будь дурнем, це ж дитина! Щось там у цій головці повстало, кутю несе татові...! А тато хто зна й де, навіть якщо в лісі! Ванька, лиши це. Сьогодні Свят-Вечір у людей, завтра Різдво. Та й у тебе ж Різдво завтра.

— Да ето верно, вчера читалі по пріказу, но брат, етот мальчік ідьот к бандеровцам, і ми должни пригласіть лейтенанта. Немедленно, брат, немедленно!

— Ванька, та лиши к чорту, що тебе напосіло?!

— Да што ти...! — наморщився грізно другий вартовий. — Сумасшедший ілі што?! Ведь нашей задачей оборонять советскую власть!

— Ванька, далебі, дам у зуби, залиш це, адже бачиш, що дитина і що мале, дурне, не має, що говорити...!

А Івась у цю хвилю собі:

— Я знаю, я знаю...! — ще й з обуренням. — Я хочу татові кутю занести! Пустіть мене...!

Зареготався один вартовий і подався до апарату.

А другий тукнув за ним з нечуваним вибухом.

— Ванька!!!

Пристанув і оглянувся. Знизав раменами з реготом.

— Слиш, дурак ти. Наша задача викривать врагов нашей власті!

— Ванька, лиши це!.. — погроза в голосі.

— Што ти, дурак ілі што?! — теж погроза.

— Ванька...!!!

Тамтой ще раз знизав раменами й пішов.

А цей скинув хлопчину в сніг якимсь наглим відрухом. І зблід на морозі, як сталеві траверзи залізничого мосту. Зірвав кріс з плечей. Побіг за тим.

Досягнув. Ухопив за плече. Став просити. А очі сяли вже вогнями чорноморського краю.

— Ванька, адже це дитина. Завтра ж Різдво. Залиш це... Не годиться. Різдво ж. Не годиться. Залиш. Наженем хлопця до хати й промовчимо. Згадай... Різдво. Кутю несе... Святу кутю.

Цей думав щось.

— Дурак ти с той кутей. Нельзя малчать. Нужно прізвать караул і послать у лес. Мальчік укажет дорогу!

— Ванька, ну цей раз лиши, забудьмо, завтра ж Різдво...!

— Нет, сказал я, панятно...! Саветская власть!

І рукою сягнув до ручки апарату.

Секунда, дві... і буде пізно. Все буде по-старому. Будуть стріляти, мучити, палити... га. Не тебе, не мене. Але дитина. Кутю несе батькові, кутю... святу страву... Таке мале, таке змерзле, таке бідне... своя кров...

— Ванька, лиши. — Холодно й зимно залунало це.

— Слиш... ти... — погроза вже недвозначна в очах і в недоброму, чомусь веснянкуватому нагло обличчі.

Погроза виразна. Лейтнантові донесуть усе. І те, що хтось там за малого хлопчину необачно заступався.

— Ванька, дістанеш годинника, залиш це, — ще одна спроба.

Прохання. А в серці злість, як гадюка, бунт і запал, аж морозу не чути.

— Што, часи дайош? Давай, ну давай.

Широкоплечий вояк без надуми сягнув під полу військової шинелі й витягнув годинник. Відіпняв і віддав товаришеві.

— На, маєш. Ходи, наженем хлопчину додому.

А той сховав уважно годинник до кешені і з єхидним усміхом клепнув товариша долонею по плечі.

— Слиш... часи мої. Я буду малчать об том, што ти заступался... Но лейтенанта нужно пригласіть. Ми служім Советскому Союзу...

І рука певно сягнула по ручку апарату.

А широкоплечий вартовий відступив крок назад.

— То ти такий?!

Збілів ще дужче. А напроти нього кругле, веснянкувате лице з тим сміхом, тихим і переможним. Переможним...

Підірвав кріс догори і ще тільки побачив, як усміх раз на завжди застиг і як страх раз тигрячим скоком упоровся в очі серед круглого обличчя.

Стрілив.

Іней злетів із сталевих траверзів і поволі спадав додолу. А разом із ним поволі падало тіло, доки не здригнуло й устами не віддало калюжу крови на білий, чистий сніг. Кров замазала страх і останній єхидний усміх. врагов нашей власті!

— Ванька, лиши це...! — погроза в голосі.

Від стрілу котився ще відгомін у полі, аж ген, до далекого лісу.

Стояв і дивився на своє діло широкоплечий вартовий, і в серці в нього не було жалю. Не було страху, був тільки камінний гарт і завзятість. Якась велика сила засіла в нього в серці, і воно не здригнулось навіть. Тільки устами вийшов шепіт.

— Маєш тобі... вороже.

*

— Переоливити замки!

Гілки засніжених смерек заколихались від гостроти наказу. Кілька грудок білої стихії обсунулось на обличчя й рамена. Рука нетерпляче відкинула їх геть, розмазуючи воду.

— Хто не має вже двісті набоїв, зголоситись до Вовка. Переглянути ґранати!

Тур стояв посеред смерек, спертий на свій кріс, як статуя. Накази вилітали з його уст, замаєних інеєм. Без гомону роздавав Вовк муніцію. Глухо цокотіли замки. Стрільці позичали собі оливу і переводили її в замкові комори. Все таки не так їржавітимуть після стрілянини, що спалює сніг і зрошує воду на криці.

— Готове?

Ще один погляд поза себе, другий на сіре небо і третій уперед.

— Руш.

Дошки заграли по снігу. Слід довгий лишався за ними. Останній стрілець мав прикріплену до пояса важку смеречину, і вона замітала слід. Щоб ворог не знав, чи багато дощок перейшло тудою. А завтра чи післязавтра й так відхід у гори. Туди ворог не піде. Лякається.

По годинному, фінським ходом відкладеному марші, осягнено узлісся. Геть, у віддалі морозної днини сірев залізничий міст. В його напрямі полетіли уважні погляди. Ще кільканадцять хвилин і стане вечоріти. Як тільки посіріє, поле оживе. Широким колом стануть по ньому рухатись узброєні постаті, і центром цього кола буде інеєм та залізом будований міст. А там... залишать свою заставу і орлиним наскоком у село. На сам Свят-Вечір. Ну, буде ж це Свят-Вечір...!

Командир держить кожну дрібницю під своєю увагою. О, командир цей Тур безоглядний. Але й товариш. Пошукати такого.

(Продовження на стор. 8)

Олімпійська команда ковзанярів США. Ліворуч І. Шерман, далі Р. Швеннінґ, Ґ. Мерілл, Д. Баттон та Е. Саіф. (АП)

»Бог предвічний!..«

Глибоким і пухким снігом повите село. Мороз намалював на шибках казкові ліси, а інеєм, мов білим кришталем, покрив дерева. Тепер вони стоять тихо, спокійно, жодне з них і гілкою не ворухне, усі мов зачаровані дивним видовищем на власну красу.

В хаті по-святочному прибрано. Над образами та вікнами нові рушники. Лише долівка соломою встелена; на столі під білою скатертиною запашне сіно, а зверху чого тільки немає? Тут і узвар, і вареники, і смажена риба, і голубці, окремо на незастеному сіні стоїть полумисок із солодкою кутею.

На столі ще стоїть уквітчаний »дідух« (крім того »дідуха«, що має стояти на покуті), три хлібини, грудка соли та велика воскова свічка. Під столом ще є купа сіна, а зверху в мисочці кілька вуглинок, і сивенькою ниткою догори в'ється запашний дим ладану. Все це виглядає і гарно й привабливо. Діти вже давно щохвилини вибігають із хати на подвір'я, щоб подивитись, чи не зійшла вечірня зірочка? І нарешті дочекались. Вечірня зірка своїм променистим світлом засяла над землею.

Вечоріє. Непомітно підкрадаються сутінки. Тепер діти виглядають батька. Їм здається, що вже все готове, лиш тато увійдуть, і так довго очікувана вечеря почнеться. Але до вечері ще далеко. Двері відчинились, і до хати увійшов батько, несучи поперед себе великий сніп необмолоченого жита (на Західній Україні пшениці). Він став посеред хати, скинув шапку, перехристився тричі до образів і тричі повторив: »Христос Рождається«, а потім, звертаючись до родини — »віньчував«: »Віньчую вас із щастям, здоров'ям, з цим Святим Вечором, щоб ми в щасті й здоров'ї ці свята провели й наступних дочекали. Від ста літ до ста літ, поки нам пан Біг назначить вік«. Потім підніс »дідуха« високо над столом і поставив на покуті під образами. Після цього батько взяв мисочку, підійшов до столу і набрав лошкою кожної страви потрошку. Знов перехристився і так без шапки вийшов з хати, пішов до стайні.

У стайні в цей день також не по-буденному. Уся худібка добре почищена, під ногами у неї свіжа солома, а за драбинами найкраще сіно.

Господар з повагою обходить тварин, пестить їх довірливі тварі й частує всіх — малих і великих — Свят-Вечірньою стравою. Він догоджає худобі в цей вечір, як може, бож цієї ночі всі тварини мають людською мовою з самим Богом розмовляти.

На Великій Україні батько ще запрошує »гостей«. Він стає без шапки біля порога, бере в руки від сіна бич і робленим басом гукає:

— Морозе, морозе, йди до нас кутю їсти. — І так тричі повторює своє прохання, а потім, загрожуючи бичем, додає:

»— А як не йдеш, то не йди до нас і на жито, пшеницю, усяку пашницю. Іди краще на моря, на ліса та на круті гори, а нам шкоди не роби.«

Потім запрошує другого »гостя« — сірого вовка:

»Іди й ти на кутю, сірий вовче, а не йдеш, то не бери в нас ні ягнят, ні телят, ані малих поросят«.

Далі батько звертається до третього »гостя«. Він прикладає до своїх уст долоні й щосили гукає:

»І вас, чорні бурі та злі вітри, просимо до нас на вечерю, щоб хліба не здували, копи не валяли та стріхи не зривали«.

Після цих запросин батько повертається до хати, обкурює ладаном стіл і стає навколішки перед образами. За ним стає вся родина і молиться Богу. По молитві батько, голова родини, перший сідає і почережно запрошує всіх, хто є в хаті. Вважається за добре, коли на Свят-Вечір є хтось із гостей або просто »захожий«.

Коли вже всі посідали за стіл до вечері, батько набирає ложку куті й кидає до стелі, »щоб бджоли роїлися«. На Гуцульщині першу ложку куті кладуть на вікно »для померлих родичів«. І лише тоді починається вечеря. Спочатку їдять кутю, а потім голубці, вареники, смажену рибу, капусту й усього потрошку, бож усіх дванадцять страв, і кожної треба попробувати.

»— Мамо, я хочу води«, — обізвався маленький Миколка.

— Е ні, — каже батько, — привчайся сину терпіти спрагу, бо як колись козаком будеш, то в походах ця звичка пригодиться.

І маленький Миколка замовкає, бож він і насправді хоче бути козаком.

А якщо під час вечері син або дочка чхне, то батько дарує »на щастя« дочці теличку, а синові лоша. Після того вже вся родина уважно слідкує, як росте дарована тварина. Якщо росте добре, кажуть, що ця дитина має щастя, якщо ні, то батько синові через рік на Святий Вечір порадить:

— Не журись, синку. Шаблюкою та метким розумом собі щастя здобудеш.

А дочці мати скаже:

— Розумом, дочко, розумом щастя знайдеш.

По вечері зі столу нічого не приймають, навіть не миють ложок. Все лишається для померлих родичів, бож »вони з того світу завітають до своїх рідних на Святу Вечерю«.

На Великій Україні діти років 6—12 носять вечерю до своїх близьких — онуки до діда та баби, племінники та тітки чи дядька, а хрищеники — до батьків. Звичайно, такий хлопчик з дівчинкою йдуть до бабусі з вузликом, що їм »мама дали«; постукають у двері, переступлять поріг, хлопчик скине шапку і, шепеляючи та збиваючись, заговорить:

— Тато, мама і я просимо на вечерю. Прийміть від нас, що Бог послав.

Бабуня візьме з його рук вузлик, роздягне своїх »вечірників«, посадить за стіл і почастує кутею з медом. Дід наділить їх горішками та грішми, а потім заверне у вузлик свою вечерю, і несуть діти вже іншу вечерю від бабуні до матері.

На Гуцульщині та Покутті є дуже гарний звичай. Заможніші господарі несуть вечерю до бідніших. Сам ґазда бере мисочку куті з медом, пшеничних пирогів, всякого печива й свічку. Все це обгортає новим рушником і сам несе біднішому. В хаті, по-святковому привітавшись »Христос Рождається!«, запалює свічку і ставить на стіл, а сам іде собі геть.

По вечері починаються забави. Малі діти бігають по долівці, тішаться, залазять під стіл і там »квокчуть«, щоб квочки сідали, а мати або батько кидає їм за це в солому горішки, дрібні гроші та цукерки. Діти борикаються, збирають »гостинці«.

В деяких місцевостях України на Свят-Вечір діти ходять попід вікна »колядувати«, а іноді й дорослі починають коляду з Свят-Вечора, заходячи в кожну хату прославляти народженого Христа.

Поступово все затихає і настає урочиста Свят-Вечірня тиша. Малі діти вже не бавляться, полягали спати, старші пішли колядувати, а господар з господинею погасили свічки, посідали біля теплої печі і при миготливому вогникові лямпадки тихим, спокійним голосом співають:

»Бог предвічний!«

О. Степовий.

Леонід Полтава

НОВОМУ РОКОВІ

Приходь!
Шипить вино рум'яне
І ми чекаєм круг стола.
Нам все одно, яка б нежданість
В твоїй подобі не зайшла:
Чи зайдеш ти веселим хлопцем —
Ми поле всіяли кістьми;
Чи в запорошеній сорочці —
І ми також робітники;
Чи прийдеш, як сіяч із поля —
Ми веселитись мастаки;
А чи в диму, з важким пістолем —
Стріляти вміємо і ми!

Усе приймаєм на чужині.
Та найсердечніше, як ти
Святим гінцем із України
Нам принесеш нові листи,
Нові надії, сподівання
І віру, твердшу за вигнання,
Що у плодючий, пишний сад —
Ми всі повернемось назад!

Приходь!..
Шипить вино румяне...
Щоб ти не ніс: зерно чи дим —
Ти будеш все таки бажаним
І будеш все таки — новим!

✱

Степан Любомирський

Між славою і смертю

СЕНСАЦІЙНИЙ РОМАН

I.

З глибини кімнат рвучко, нервово гомонів джаз.

Дощ падав скупо, але вперто; матово ясніли асфальти під ґумами авт.

На бальконі було так темно, що Наталя не зорієнтувалась, коли саме міцні чоловічі руки обняли її за стан і придавили до грудей. Відчула лише на обличчі гарячий віддих змішаного з папіросним димом алькоголю і ще через секунду кусливий, твердий поцілунок, що роздавлював їй губи.

Здригнулась.

Захотіла визволитись від важного тягару на грудях, захотіла скрикнути, відштовхнути напасника . . .

І саме в цій хвилині у східній стороні неба дико блимнуло синє світло, загорілась нечувана кривава ясність і

. . . у східній стороні неба дико блимнуло синє світло . . .

високо у ґранатний всесвіт вистрелила жовта, гостра луна, довгим ножакою врізуючись у зоряні простори. Щось сколихнуло атмосферою, здавалось, що на секунду якась велетенська рука здержала доплив повітря до грудей.

Навкруги стихло . . .

Завмерла джазова музика.

Палахкотючий жовтий ніж виростав вище й вище, його лезо стало ясніти, біліти, і врешті дахи високих будівель відбили несамовито ясне світло; у ньому на мить погасли найясніші прожектори.

Глибоко у проваллях широких вулиць завмер рух і гамір великої метрополії. Немов би все на мить застигло від несподіванки. Тільки самоходові сиґнали вперто скрикували на переляканих перехожих, хвилюючи й так неспокійні нерви.

Дощ немов би згорів у просторах. Стих, зник.

Наталя проковтнула свій власний віддих. Десь поблизу знявся наглий шум, і тріснули перші шибки. Одним рухом Ватутін утяг її до кімнати, зударившись у дверях із кількома особами, що спішили на балькон. Одночасно з голосним дзенькотом вилетіли всі шиби, а кімнату наповнив несамовитий гук, що зрушив усю колосальну будівлю. Подув стихійного вітру вдарив із тріском об відкриті крила дверей і одним помахом розбив їх. Наталя захиталась, її товариш десь загубився, вона відчула раптом утрату ґрунту під ногами і в останньому моменті зачепилась обома раменами за якийсь предмет, вважаючи за щастя, що її свідомість, реєструє ще переживання. Гук сотень громів гудів у вухах, і вона ні про що не думала, інстинктивно шукаючи якогонебудь захисту.

Небо ще палало.

Крізь побиті вікна вдирався сильний подув, насичений чимось чужим, незвичним для людини, і ганяв кімнатами готелю. За ним віялись порвані фіранки і розліталась рештки віконних рам та дверей. Назовні починало раптово темніти. Десь пронизливо ревіла сирена . . .

Гук поволі стихав, несамовите світло погасло, і над усім східнім кварталом Москви запанувала понура, чорна, як смола, темінь.

Наталя піднялась. Їй вистачило кілька хвилин, щоб зрозуміти, що їй нічого не сталось і що вона вийшла непошкодженою з нечуваної катастрофи. Не знала, що саме сталось. Навіть не думала тепер над тим. У всьому тілі відчувала ослаблення, але раділа якоюсь первісною радістю, що може стояти на власних силах. Її нерви ще дрижали. . . Спершу цей нахабний Ватутін і безпосередньо після того вибух . . .

Інстинкт чи страх не дозволив Наталі навіть глянути, хто це стогне в кутку. Придержуючись руками за стіну, роздавлюючи образи, що з них попадали, прямувала до дверей. Її думки рвалися геть звідси. Ноги боліли й заломлювались, та Наталя навіть не шукала підойми. Прямо східцями пішла вниз. Трьома поверхами нижче зустріла кількох санітарів якоїсь військової частини. Вони бігли з ношами нагору, і вона показала їй туди рукою. Минули і зникли . . .

Хтось інший гукав до неї настирливим запитом:

— Є поранені?!

Хтось освітлив обличчя ліхтариком. Помітив кров на чолі.

— Внизу медичний пункт, товаришко!

(Продовження на стор. 18)

КУТЯ

(Закінчення із стор. 5.)

Мовчанка на узліссі. Хто хоче й любить, покурює. Може й думає. Сьогодні свято, завтра свято. Сьогодні Свят-Вечір, завтра Різдво. Сьогодні можеш упасти. Впадеш, товариші заберуть із собою на руках, як малу дитину, і в лісі поховають. Стануть над тобою, прикладуть на мить руки до шапок, і командир змовить коротку молитву. Кожний кине по грудці, і прощай, світе, прощай, бою мій і зброє ласкава. І так усе. Бій і бій, марш і марш, ліс і поле, гук і дим, запах пороху стає другою душею. Руки попалені від замків, запечені морозом, загартовані боротьбою. Кріс у руках, як перо в громадського писаря. І не знати, кому смерть сьогодні ним напишуть.

А командир?

Стоїть сам-один, напереді, як статуя. Задуманий, мовчазний, упертий. Відважний командир. Ніколи не питає, що перед ним Ворог — і все. І йде на нього. Уміє йти і вміє вести. Ранком дала Настунька з села знати за кличкою, що ворог розквартирувався, увечорі вже командир рішився. І тепер маєш похід.

Буде бій. Свят-Вечірній бій.

Що це?

Командир ворухнувся.

Полем іде якась постать. Ще мала, ще невеличка, але вона йде темна на білому полі, сама-одна чоловіча постать.

Командир уважно добув свої скла. Здобуті, німецькі ще.

— Большевик іде сюди.

І хвилину потім.

— Дитину на руках несе.

Вся чота насторожилась. Большевик з дитиною. Ну, щось нового. Цікаве. І сам-один іде? Може, це свій у большевицькій формі?

Ждуть. Терпляче ждуть, доки постать не наблизилась на сто метрів.

Тоді командир оглянувся.

— Лис і Гак, гляньте но на це диво.

Дві тіні вискочили з-поміж дерев. Розійшлись. З двох боків беруть.

Відгомін несеться полем.

— Стій! Хто такий?

Постать пристанула, безпечно. Командир приглядається. У постаті цієї на плечах дві цівки. Одна тонка від кріса, друга груба. Кулемет.

Стрільці підійшли ближче. Говорять. Стають позаду, і трійка прямує до лісу.

А ліс мовчить і лиш деколи інеєм осипається.

— Хто ви...?

Командир стоїть суворий, доки постать не відкриває личка дитини. Великі сині очка. І раптом в очах командира неначе вогні загорілися святочні.

А большевицький вояк говорить кубанським діялектом.

— Я українець у совєтській армії. Я вбив поста на мосту. Як поспішитесь, захопите міст, зміна ще не прийшла. Кулемет я забрав. Телефон я знищив.

А ліс, неначе це для нього було ясне й зрозуміле, гукнув іншим голосом, іншим тоном.

— Тато..!

Командир Тур проковтнув слину. А большевицький вояк стояв і передавав хлопця батькові. Передавав і дивився якось дивно на озброєні постаті. Так оце ті упісти. Які статечні вони і які непорушні, мовчазні, дисципліновані...

— Тато!

Суворі, гартовані порохом і кров'ю лісовики всі до одного відчули в грудях якесь тепло і щось ніжне, коли батько притулив сина до грудей. Це таки не було звичайне.

— Ми вам... кутю принесли — сухо закінчив большевицький вояк і гордо випрямився до смерек. Сміливо зробив, свідомо прийшов і нехай знають, ці тут, земляки. Він з України степової й широкої..!

З далекої України, що димом і пожарами стелила свій шлях у майбутнє, кров'ю гасила вогні і вогнями гасила вороже життя. З України..!

Командир Тур не питав нічого. Лиш руку витягнув.

— Ставайте... хлопче. Дорогою розкажете все. В дорогу! Вперед..!

А малий Івась дивився великими синіми очками на свого тата і на тих людей, звинних і сильних, і на цю мовчанку, і на дядька, що його тут приніс і в глечику кутю передав. Кутю певно вже будуть тато дома їсти — думав Івась і тримав глечик міцно через грубі, вояцькі рукавиці.

Так заповідався Свят-Вечір тисяча дев'ятсот сорок восьмого року.

На Україні.

ЧИ ПРАВДА ЩО...

...Тварини мають чудодійні »інстинкти« — надприродні сили, що їх позбавлені люди?

Найліпші сучасні досліди приводять до висновку, що тварини мають точнісінько такі самі органи сприймання, як і ми, лише на іншому ступні розвитку. Наприклад, здібність псів »відчувати« характер людини — ніщо більше, як здібність бачити її нервовість та чути її запах. Таємниче »почуття напрямку«, що немов би приводить їх додому за багато кілометрів, пояснюється знов таки їх розвиненим нюхом і пам'яттю щодо запахів. З другого боку, в кожному числі газети ви знайдете десятки публікацій про загублених і приблудлих псів, що не можуть знайти дороги додому з сусідньої вулиці.

...Серце міститься в лівому боці?

Ця помилка пояснюється, мабуть, тим, що биття серця ліпше чути в лівому боці. Насправді серце міститься майже точно посередині грудей. Цікаво, що більшість самогубців намагаються заколотися або застрелитися в серце й залишаються живі, бо не знають точно, де воно міститься.

...Блискавка ніколи не б'є двічі в те саме місце?

Блискавка швидше вдарить вдруге в те саме місце, ніж в інше. Вона шукає провідників, а їх загальна поверхня значно менша від поверхні землі. Якщо блискавка вдарила кудись один раз, це й був провідник, і вдруге вона також ударить швидше в нього, ніж у навколишні непровідники. Щогла на даху одного з хмарочосів дістала 60 ударів.

...У жінок менший мозок, ніж у чоловіків, у них немає »механічних здібностей«, вони легше »надломлюються«?

Пропорційно до загальної ваги їхнього тіла, жінки мають трохи більші мозки, ніж чоловіки. Досліди за війни показали, що жінки, коли їм дати можливість навчитися, виконують усяку механічну працю не гірше за чоловіків, за вийнятком лише тієї, що вимагає фізичної сили.

Взагалі жінки більше витривалі, ніж чоловіки. Вони більше здатні да точної й одноманітної праці, ніж чоловіки, менше хворіють на всілякі неврози. Виразка в шлунку та заїкуватість — хвороби нервового походження — значно рідше зустрічаються серед жінок.

...Передчасно розвинені діти недобре розвиваються?

Насправді вони розвиваються ліпше пересічної норми. Хоч багато з них стають геніяльні пізніше, а в дитинстві, подібно до Вальтера Скотта, були тупими дітьми. Такі з них, як Моцарт, Айнштайн, Шеллі і Поп ще в дитинстві вражали своїми здібностями. Вивчення життя 2000 світових геніїв показали, що такі діти пересічно живуть довше, ніж їх нормальні сучасники, і мають ліпше здоров'я.

О. І.

УВАГА' ОГОЛОШЕННЯ

Видавництво має на складі журнали »ПУ-ГУ«, починаючи з числа першого й до останнього і на ЗАМОВЛЕННЯ може висилати журнал цілим комплектом або окремі числа за післяплатою.

Замовлення висилати на адресу Видавництва.

Адміністрація

Американські вигадки завжди оригінальні. Наприклад — хіба ж не своєрідне видовище оцей ґумовий поліцай! (АП)

В. Чапленко

СВАТАННЯ У ЛЬВОВІ

(Комедійка)

ДІЄВІ ОСОБИ:

1. Елевтерій Смик — львівський фабрикант.
2. Іван Потюх — львівський купець.
3. Ірина (Ірка) Смиківна — Смикова дочка, дівчина.
4. Мирослава (Славка) Перчиківна — Ірчина подруга.
5. Роман (Ромко) Глібка — Славчин »хлопець«.

Дія відбувається у Львові недавнього часу.

КАРТИНА ПЕРША

Вітальня в Смиковому домі. Багаті меблі — стіл посередині, канапа, комода з дзеркалом на ній, буфет. На стінах картини. Двоє дверей — вхідні й до іншої кімнати.

*

На канапі сидить, підібгавши ноги, Славка, весела молода русявка, і їсть цукерки. Перед дзеркалом стоїть, »чепуриться« Ірка, чорна, як циганка (чорноволоса й смаглява), немолода й негарна коротконога панна.

ІРКА (не обертаючись). Бери там, Славко, цукерки, — їж!

СЛАВКА. Я беру, Ірцю. Хоч я й Перчиківна звуся і сама, як гіркий перчик, але солодощі над усе в світі люблю.

ІРКА. Мабуть, не дуже ти гірка, коли до тебе хлопці, як мухи до меду, липнуть. (Зідхає.) А я хоч і дочка фабриканта солодощів, а на мене ніякий дідько й не подивиться.

СЛАВКА. Почекай — хтось подивиться. Як не на мед, то на мухомор твого багатства піймається. Прочитає рекляму вашої фабрики »Купуйте солодощі львівської фабрики Елевтерія Смика« і зрозуміє це як заклик: »Сватайте мою дочку Ірину Смиківну«. Ха-ха . . .

ІРКА (махає безнадійно рукою). Та де . . .

Чути дзвоник. Ірка біжить, зашпилюючи нашвидку волосся, до передпокою і за хвилину повертається з газетою в руках. Каже:

— Газета. . .

СЛАВКА. А дивись, чи є там шлюбні оповістки.

ІРКА. Навіщо вони тобі? Ти ж уже маєш Ромка.

СЛАВКА. А, може, кращий трапиться. Я ж перчик: посварюся з Ромком, то й матиму іншого в резерві. Ха-ха.

ІРКА. Жаднюга . . . (Перекладає швидко перші сторінки, а потім дивиться на останню). Є! Та ще й багато. (Читає.) »Знедолена смертю свого другого чоловіка купецька вдова сорока років, але ще молода на вигляд, добросерда, побожна, 1,75 метра заввишки, шукає пана до 45 років, що допоміг би їй, одружившись, забути важкий удар долі. Хто має таке добре, чутливе серце, що битиметься тільки для неї? Писати тільки поважні листи . . .«

СЛАВКА (перебиває). Та годі, не читай далі. »Побожна«. Двічі була замужем та ще й утретє хоче. Тут ось є такі (вказує рукою на себе і натякає на Ірку), що ще ні разу не були замужем . . . і не знають, яке воно те заміжжя.

ІРКА (читає). »Удівець під п'ятдесят років з маєтком і з трьома дітьми (хлопцями 10, 15 і 19 років), без лихих звичок, шукає цією дорогою дівчину або вдову до 20 років, що змогла б бути вірною дружиною і доброю матір'ю« . . .

СЛАВКА (плює). От гидотник! З самого, мабуть, порохня сиплеться, а він шукає дівчину до двадцяти років . . .

ІРКА. А, може ж, він шукає жінку для сина, бо ж одному з його синів 19 років . . .

СЛАВКА. Та де! Той син сам уже собі знайде . . .

ІРКА (читає). »Хто з дівчат (може бути й молода вдовичка) забезпечить матеріяльно студента політехніки, вродливого й веселого, і цим дасть йому змогу закінчити студії? У відплату за це він віддасть своїй добродійці своє ніжне щедре на кохання серце«.

СЛАВКА. О! Це вже щось інше: молодий студент. Не знати тільки, що йому потрібніше — жінка чи студії. (Плеще захоплено руками). А знаєш, Ірцю? Це ж тобі доля посилає. Ти маєш гроші . . .

ІРКА. Е, яке там посилає. Вивчиться на мої гроші, а тоді покине. Та й каже він тут тільки про те, що віддасть серце, а про одруження ні слова. (Трохи роздратовано.) А мені заміж треба! . . Розумієш? Заміж . . . Бо ще рік-два, — і я безнадійно залишуся дівувати . . . А про високі пориви серця я вже не думаю . . . (Знов читає.) »Львівський купець 36 років, винахідник і власник виробні протинечисних засобів, зокрема знаного в усій Европі порошку проти блощиць та бліх »Заглади«, при здоров'ю й гарний на вроду (жагучий брюнет з блакитними очима), має намір одружитися . . .« (спиняється й перечитує уважніше ще раз). »Львівський купець . . . 36 років . . . винахідник і власник виробні . . . м-м . . . протинечисних засобів, зокрема знаного в усій Европі порошку проти блощиць та бліх »Заглади« . . . м-м . . . жагучий брюнет з блакитними очима, має намір одружитися з вродливою дівчиною до 20 років« . . . (Кидає раптом на стіл газету й плаче).

СЛАВКА (здивовано). О! Чого ти! (Ірка ще дужче заходиться плачем). Та що таке?! (Зіскакує з канапи й бере газету, щоб самій прочитати.) Треба ж хоч до краю дочитати, що тут таке . . .

ІРКА (крізь плач). Знаю, хто це такий . . .

СЛАВКА. Хто?

ІРКА. Іван Потюх . . . Це ж він торгує »Загладою«, і йому 36 років.

СЛАВКА. Чи не той, часом, що в нього мій Ромко працює?

ІРКА. Той . . . і я його лю-ублю-у . . .

СЛАВКА. Любиш?! (Свистить від здивування.). От так чудасія! (З легким докором). А мені, бач, про це й не казала. Я тобі все про себе кажу, а ти . . . потайна . . .

ІРКА (так само крізь сльози). Добре тобі казати, як у тебе все приємне, а в мене . . . Я боялась, щоб ти не кпила . . . Думала тоді сказати, як уже сама буду певна . . .

СЛАВКА. Алеж чого тобі тепер плакати? Навпаки, це добре, що він дав оповістку: ти можеш тепер йому написати . . .

ІРКА. Якби він хотів зі мною одружитись, то знайшов би й без газети. Ми з ним знайомі, і він мало не щодня бачить мене на вулиці . . . Але ніколи й не обізветься . . . (Знов плаче).

СЛАВКА. Гм, так він, виходить, не тільки винахідник та брюнет, а ще й свиня. Але слізьми тут нічого не вдієш. Краще сядьмо та обміркуймо цю справу. (Бере Ірку за руку, сама сідає на канапу й її садовить). Передусім треба дочитати до краю оповістку. (Підносить газе-

Увіходить Іван Потюх, сухорлявий, чоловік середнього віку, одягнений у »пумпи« та коротку крутку, в зеленому »тірольському брилику з китичкою«. Коли він, увійшовши, скидає бриля, видно його »кучері« — чорний, як смола, і шорсткий, як дріт, чуб, що повстяною шапкою сидить над високим, опуклим, як коліно, лобом. Говорить швидко, з жестикуляцією. Взагалі вся його постать увесь час у рухах — вона ніби »складається« й »розкладається«, як складаний ніж, у ліктях, у плечах, у кульшах та колінах, особливо гостро »заламується« в кульшах. Не може сидіти довго на стільці, тощо.

Кинувши на стіл бриля та »впавши« на стільця біля Ромкового столу, каже:

— Ну, як тут, Ромку? (Швидко стукотить пальцями об стіл). Чи все гаразд? (Раптом щось згадує). А пак — чи було замовлення на »Загладу« з Кракова?

РОМКА (підводиться з пошаною). Було, прошу пана магістра. Ось телеграма. (Подавши телеграму, сідає).

ПОТЮХ (Схоплюється, »розкладається«, аж назад випинається). О! Оце так! Оце я розумію — комерція. П'ять тисяч пуделок зразу. Так, зростає попит на мою »Загладу« . . . Що? Тепер уже всяке знає, що »Заглада« вбиває кожну блощицю чи там блоху за пів хвилини на смерть. А спочатку ж, поки я не вдосконалив, які були шкандали! Приносили назад, кидали мені ввічі. Кричали: »Що за гидоту пан виробляє, що від неї люди чхають і кашляють, а блохи спокійнісінько собі стрибають?! Це дурисвітство!« А тепер уже, бач, Краків, уся Европа визнала силу моєї »Заглади«. (Ходить швидко по кімнаті). Як так підуть мої справи й далі, то незабаром Україна матиме в моїй особі, в особі Івана Потюха, свого першого мільйонера . . . Чи як ти, чоловіче, гадаєш? Що?

(Сідає, »склавши« в кульшах постать, переплівши в колінах ноги. Вибиває пальцями об стіл).

РОМКО (підводиться з пошаною). Матиме, прошу пана магістра . . . (Скромно). А тільки я десь, прошу пана магістра, читав, що на Україні вже були українці-мільйонери — Кіндрат Яхненко, сучасник і земляк Тараса Шевченка, пізніше, уже в XX віці Семиренко . . . (Сказавши це, сідає).

ПОТЮХ. Так? Але то були національно несвідомі люди. А я буду перший . . . (встає й починає ходити) національно-свідомий український мільйонер. І я прославлю Україну »Загладою« на ввесь світ . . . так, як шведський сірниковий король Кріґер прославив Швецію сірниками. »Зроблено на Україні« — читатиме якийсь папуас у нетрях Нової Ґвінеї чи зулус у хащах Центральної Африки. Прочитають і поцікавляться: »А де вона, та Україна?« Що?

РОМКО (підводиться з пошаною). Я теж думаю, що поцікавляться. (Сідає).

ПОТЮХ (на мить спиняється, береться рукою за чоло, думаючи). От тільки як я тоді зватимусь? Кріґер — сірниковий король, є нафтові, ґумові королі . . . А я ж який? Невже блошиний чи блощичний король? . . Гм . . . Якось воно не теє . . . Ну, нічого: аби король . . . хоч і блошиний . . . (Знов починає ходити). От тільки треба ще одружитись, бо . . . (сміється) в короля мусить бути королева. Та й роки вимагають уже. Що? Мені ж уже тридцять шість із гаком . . . (Згадавши, весело). А знаєш, Ромку, скільки листів посипалось на мою шлюбну оповістку! Ціла гора! Уся Галичина відгукнулась, усі галицькі дівчата хочуть за мене вийти заміж . . . Ось я тобі покажу. (Іде до свого кабінету).

РОМКО (незадоволено). Це почнеться читання . . . (Дивиться на годинник). Тут уже б скоро додому йти . . . Їсти хочеться, та й Славка ж десь там жде — не діждеться . . . (Плює спересердя, але водночас озирається з опаскою на двері кабінету).

Повертається ПОТЮХ, несучи обіруч цілий жмут листів (у конвертах). Каже:

— Ось, бач, скільки! Вибір величезний! Так колись тільки московські царі женились, коли їм зводили для вибору з усього царства боярських дочок . . . І хоч я, передбачаючи успіх, обмежив кількість охочих певними вимогами щодо віку, зросту й іншого, написали всякі — і старші 20 років, і молодші, і чорняві — не тільки русяві . . . Навіть удови відгукнулись, хоч я рішуче попередив, що одружусь тільки з дівчиною. Одна з них написала, що дасть мені таку втіху в коханні, якої ніяка дівчина неспроможна дати . . . А якась чорнява пише, що чорняві жагучіші, палкіші проти русявих. »Я хотіла б, каже, щоб Ви, оженившись, спізнали це на досвіді« . . . Але почитаєм, ти сам побачиш, яке тут багатство . . . (Висипає листи на стіл).

РОМКО (підводиться з пошаною). А й справді багато . . . (Сідає).

ПОТЮХ (сідає, але в щасливому піднесенні раз-у-раз підскакує, вистукує на столі пальцями). О, Потюх — це ласенька принада . . . (Вистукує об стіл усією рукою). Трам-там-там . . . Почнемо з оцього. (Бере лист й читає) »Мій коханий, хоч і незнаний ще мужу! Так, так, »мужу«, бо я певна, що ти мені судився . . .« Тьху дурепа! (Плює). Ти поглянь, яка в неї пика! (Показує світлину). А ніс який! З таким носом вона взагалі не може нікому »судитись« . . . А лізе до мене . . . людини, що може вибирати найкращих . . . Хоче нахабством узяти. (Кидає листа й світлину до кошика). Ось кому вона судилась . . .

РОМКО (підводиться з пошаною). Дуже жорстокий присуд, прошу пана магістра . . .

ПОТЮХ. О, з потворами я немилосердний . . . І, навпаки, перед гарненькою я ладен завжди схилитись, як перед богинею (»Складається« у кульшах. Бере другого листа й читає). »Моя далека чарівна мріє! Я самітна, як та билинонька в полі: вітри її б'ють, спека в'ялить і сушить, і ніхто її не захищає. Ачей же хоч ти мені будеш захистом надійним? Правда, я не зовсім така, як тобі хочеться: мені вже 27 років . . .« (перестає читати). А! Ну, ясно, що ця билинонька вже доволі прив'яла. Із світлинки, щоправда, цього не видно, але я певен, що світлинці вже років вісім, себто билиноньці тоді було 19 років. Але зверни, Ромку, увагу: ця вже іншого способу береться, хоче жалощами підійти . . . Ні, казала біла, що не буде діла. (Кидає в кошик). Взагалі серед цих дівчат та жіночок чимало дурисвіток, і тому, хто так, через газету жениться, треба дуже стерегтися . . . Ну, але мене не пошиють у дурні. Ні, ні, Іван Потюх, не з таких . . . Що? (Стукає пальцями об стіл). Трам-тра-тра . . . Але всього мотлоху не варто читати. Подивись тільки, може, на деякі світлинки, (Показує світлинки з окремими заввагами). Ось оця, бач, як очі прижмурила. Думка, мабуть, якомусь дурневі в душу залізти . . . в даному разі мені . . . А ось ця, навпаки, дивиться й не бачить, тільки себе показує: дивись, мовляв, яка я гарна. У цієї ось зовсім дитячий вираз, але вона, мабуть, уже не молода. (Дивиться в лист). Так і є: вже 24 стукнуло. Так . . . Ну, годі. Покажу ще тобі тільки ту, що її я вже майже зовсім для себе вибрав . . . (Виймає із спідньої кишені блакитного конверта). І листа прочитаю, бо тут зовсім інший стиль . . . (Читає). »Високоповажаний добродію! Я дуже зацікавилась вашою шлюбною оповісткою і дуже б хотіла з Вами познайомитись, маючи на меті ту поважну ссправу, що про неї Ви пишете. Я маю майже точно такі дані, як Вам треба, а саме: 20 років, волосся русяве, очі блакитні, зріст 1,61 см. довжина рук по 60 см., ніг 85 см., обсяг грудей 97 см. Трохи більший, як бачите, але це либонь не вада? До того ще я Вас трохи знаю, і Ви мені довподоби. Знаю я й Вашу »Загладу« і всім раджу її купувати. Пишіть для початку до редакції »Українського купця« під зазначкою »Гіркий перчик«, а там буде видно, як краще«.

РОМКО (стривожено). Як? Як вона називається?

ПОТЮХ. »Гіркий перчик«. Ну, це жарт . . . . .

РОМКО. Перчик?! (Тихо, розгублено). Я знав одну, що так називалась . . .

ПОТЮХ. Е, це всяка може вигадати . . . (Захватно). Але зате очі в неї не такі, як в інших! Ось поглянь лишень! (Дає світлинку Ромкові в руку. Той бере, але зразу ж, упізнавши Славку, впускає). О! Чого ти?

(Далі на стор. 14)

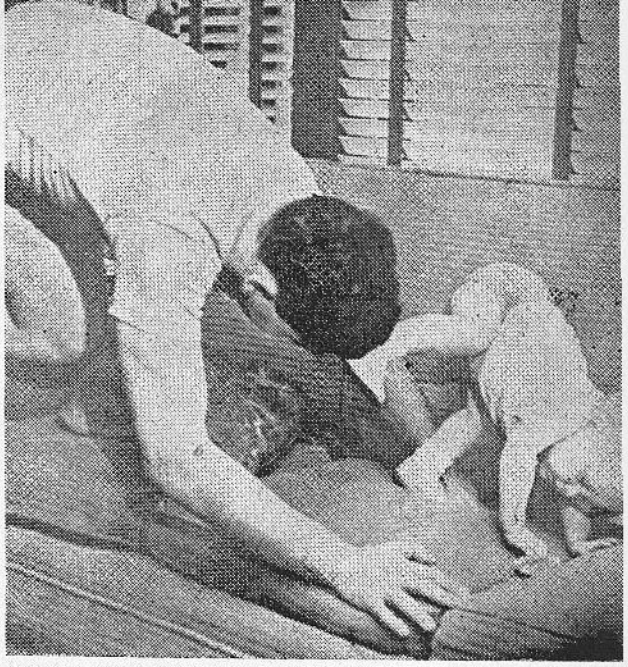

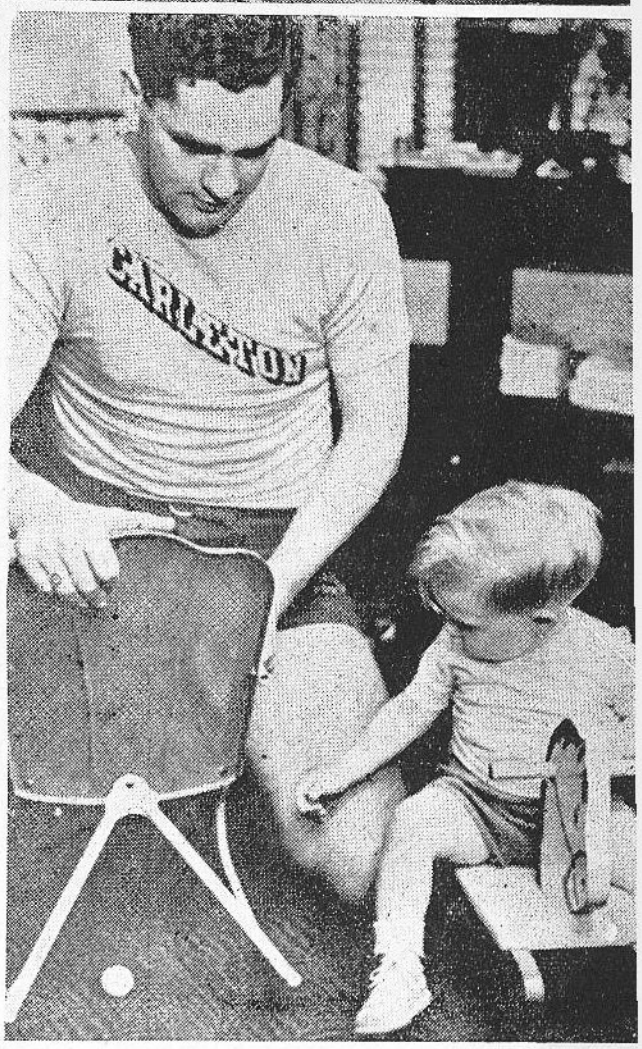

ЗМАГАННЯ АТЛЕТА З ДИТИНОЮ

Батьки часто говорять про своїх малих дітей: »Нас утомляє навіть дивитися на його вибрики. Він може замучити кого завгодно — ні на хвилину не заспокоюється«.

Американський часопис »Люк« вирішив перевірити правдивість цих тверджень і виставити дорослого атлета на змагання з малою дитиною .Вибір припав на Боба Белдона, загартованого спортовця, 183 см. зросту й 93 кг. ваги, що був зіркою в змаганнях свого коледжу й кілька років служив у фльоті. Його супротивником був Денніс Генрі, син професора фізики, 15 місяців, 79 см. і 11 кг., хлопчик з обличчям янгола й енерґією демона.

Атлет на протязі одного дня намагався триматися нарівні з дитиною, роблячи все те, що й вона, та копіюючи всі її рухи. Це було найважче змагання в його житті; він ганебно програв. Дитина гралася, а він прів. Уже о першій годині вдень він змок цілком, ніби після великого маршу; о четвертій годині, змучений до останнього, припинив боротьбу й звалився на підлозі відпочити. Дитина була й далі свіжа та весела, задоволена цікавим днем.

П. Г.

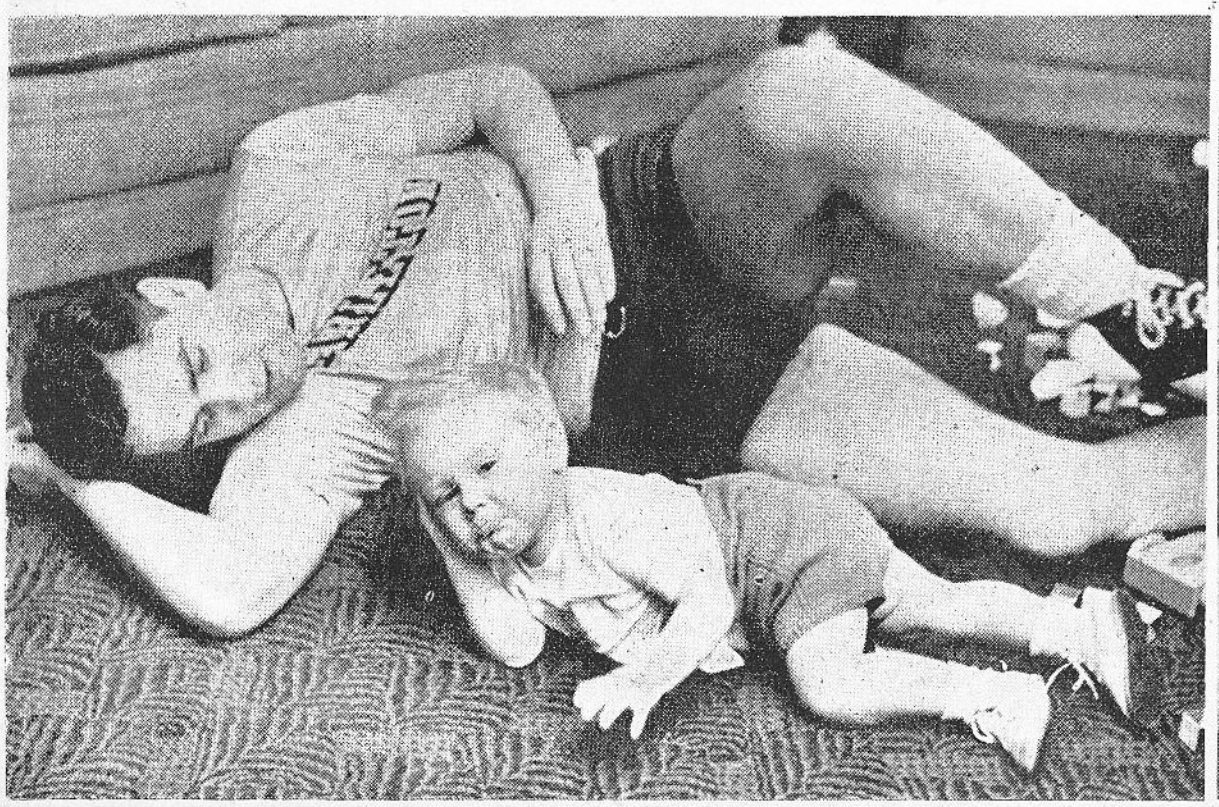

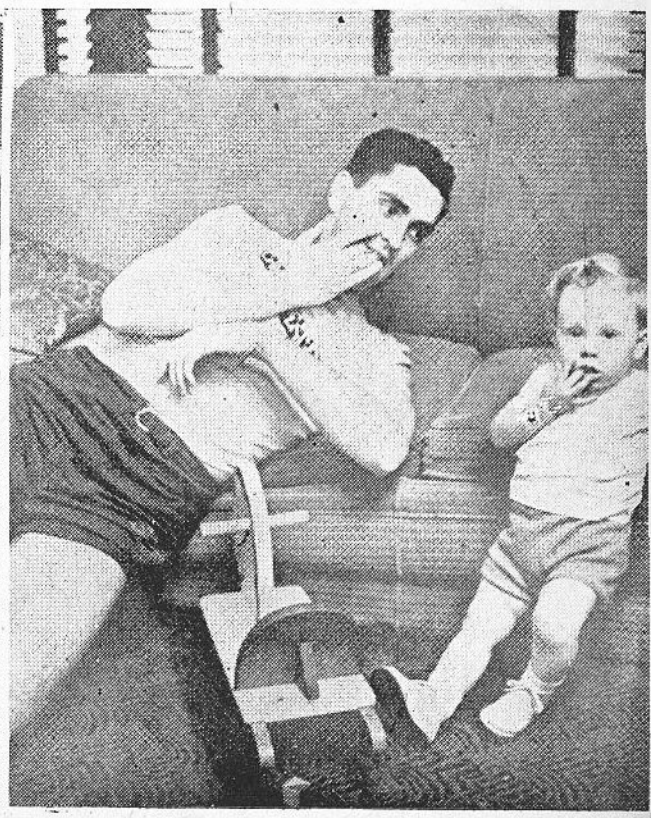

Та й ви ж хотіли міряти мої груди і інше не так... як кравці міряють... Ще раз прошу вибачити...

ПОТЮХ (гордо). Це зневага для мене... За мене всяка піде... Я винахідник... Мене називають магістром, хоч я й не закінчив такої школи... за мій розум називають... А ви тут, як із хлопчиком, поводитесь...

СЛАВКА. Простіть... я ж боялась...

ПОТЮХ. Я прощаю, але ви мусите від своєї вимоги щодо запису відмовитись...

СЛАВКА. Ні, від цього я не відмовлюсь... (Підкидає сміливо голову). Краще я вас поцілую. Добре?

ПОТЮХ (здається). Палко?

СЛАВКА. Вогненно...

ПОТЮХ (стає в позу). Ну, добре...

Славка кидається до нього й, закинувши на шию руки, цілує.

ПОТЮХ. Ще раз...

СЛАВКА. Ні, тільки раз... От як поберемося з вами... тоді... (сплескує руками). А тепер досить. (Інтимно). Приходьте ввечорі, поговорити з татком....

ПОТЮХ. Ну, гаразд (Складається, бере руку Славчину й цілує). О, ми будемо щасливі... (Виходить задкуючи, дивлячись на Славку закоханим поглядом).

СЛАВКА (зоставшись сама). Ху!... Нелегке сватання. (Сідає на канапу). Навіть поцілувати поганця довелося...

Чутно дзвоник. Славка біжить відчиняти і ввіходить разом з Іркою.

СЛАВКА (з докором). Ну, як ото ти чхнула?.. Та ще хоч би тільки чхнула, а то ще й трахнула чимсь...

ІРКА (мало не плаче). Та я понакуповувала тієї »Заглади« та »Католю«. Взяла в руки »Католь«, ненароком потиснула — і чхнула. А як він почув моє чхання, я хотіла до гардероби сховатись, а там стояла мідниця, — от я дверима й дзенькнула... А він дуже розгнівавсь?..

СЛАВКА. Розгнівавсь... Але я його укоськала: довелось ради цього навіть поцілувати цю погань... Вибач: я знову забула, що він же твій наречений...

ІРКА (зідхає). Який там наречений! Тоді скажу гоп, як перескочу... Найтрудніше — перехід від тебе до мене — ще напереді.

СЛАВКА. Нічого... якось і це зробимо... Аби тільки записав на твоє ймення своє майно... Ну, але твій батько тут уже хука не дасть...

ІРКА (мрійно). Якби то... (зідхає). Ох... Як мені хочеться заміж!

СЛАВКА. І мені... і мені... Але тільки за Ромка. Ні за кого іншого я не піду... Я ж так люблю куйовдити його чуб...

КАРТИНА ЧЕТВЕРТА

Приміщення Потюхового торговельного бюра (те, що в другій картині).

*

За столом, на своєму постійному місці сидить Ромко й працює. По якомусь часі прочиняються помалу двері, обережно входить Славка. Побачивши, що він сам, швидко підходить до нього. Каже швидко, але неголосно:

— Нарешті ти сам, а то все люди та люди... Я вже хтозна й скільки жду. А там (киває головою на Потюхів кабінет) нікого нема?

Ромко мовчить, не підводячи голови.

СЛАВКА (так само потиху). Ромку! Невже ти й досі гніваєшся? (Простягає руку, щоб »покуйовдити« його чуба, але Ромко відхиляється). Не хочеш? Ну, Ромку, що бо ти вигадуєш? Невже ти й досі не зрозумів, що я...?

РОМКО (враз вибухає, хоч і оглядається обережно на двері кабінету). Усе чудово зрозумів! (Гірко). Багачка! Половину Потюхового майна має... Ясно — це не те, що якийсь там голодранець Ромко, якого Потюх щохвилини може викинути на вулицю...

СЛАВКА. Та хто ту половину має?

РОМКО. Хто? Думаєш, тільки ти про це знаєш? »За такі, каже, очі можна все майно, не тільки половину, віддати«. Запис у нотаря зробив.

СЛАВКА. А ти бачив, на чиє ймення той запис?

РОМКО (уперто). Не треба мені бачити, я й так знаю...

СЛАВКА (з удаваним жартом). Та зрозумій же ти, дурнику отакий...

РОМКО (нервово перебиває). Ти може, скажеш, що й не цілувала його? (Побачивши Славчине збентеження). Ага! Забрехалась...

СЛАВКА (страшно бентежиться, майже тратить самовладу). Цілувалась, але...

РОМКО (з ненавистю). Так чого ж ти після цього лізеш до мене, безсоромна?!

У цю мить відчиняються двері Потюхового кабінету і звідти виходить Потюх! Углядівши Славку, радісно скрикує:

— О! Як чудово! А я чую — щось гомонить. Про віщо ви тут? (Підбігає до Славки, бере за руку). Ромку! Це ж моя наречена! Ви вже познайомились? Ну, як? Подобається тобі? Чи така, як на світлинці? Дивись, які бровенята... Е, Іван Потюх має добрий смак, абикого не візьме... (Обіймає швидким рухом Славку за стан, Славка злякано відхиляється). Не соромся, душко! Це (киває на Ромка) хлопець свій... При ньому можна й цілуватись, не тільки так...

СЛАВКА (не знає, як бути). Алеж, пане.

ПОТЮХ (сміється). Гм, »пане«. А може б, уже казала: »Івасю«... Що?

СЛАВКА (мало не плаче, дивиться безпорадно то на Ромка, то на Потюха). Пане, я... Я хотіла панові магістрові сказати...

ПОТЮХ (жартом, не випускаючи її з рук). »Сказати, сказати... панові магістрові«. Цілуй — я тобі наказую. Хай Ромко бачить які ми щасливі (Хоче сам поцілувати).

Швидко ввіходить, немов укочується, Елевтерій Смик.

ПОТЮХ (радісно увітливо »складається« всією постаттю). А, і ви прийшли... Я радий, я дуже радий бачити в себе разом свою наречену й її тата... Прошу сідати! (Подає стільця).

СЛАВКА (робить величезне зусилля). Це не мій батько.

ПОТЮХ (не розчувши). Прошу?

СЛАВКА (оглядається на Ромка). Це кажу, не мій батько.

ПОТЮХ (не розуміючи). Як не твій? (До Смика). Та ж ми з вами цілий інтерес зробили — записали один на одного по половині майна... себто я на вашу дочку (до Славки). А, розумію: це ти жартуєш... (до Славки й Смика). Ходімо до мого кабінету, треба вже про весілля поговорити... Я дуже-дуже радий... Ходімо ж, Ірцю...

СЛАВКА (холодно). Я зовсім не Ірця: мене звуть Мирослава... і прізвище в мене інше...

ПОТЮХ (розводить руками). Не доберу, що таке... (Починає нервово кидатись по приміщенні). Якісь жарти... не жарти...

СМИК. Ні, це не жарти. Ви, пані-дзею, записали майно на мою дочку Ірину Смиківну, а це її подруга Мирослава Перчиківна...

ПОТЮХ (підскакує з обурення). Що? Я крім цієї (показує на Славку) ніякої іншої вашої дочки не знаю...

СЛАВКА (до Потюха). Ви Ірку знаєте: познайомилися з нею в Моршині, а потім у їхньому домі, як і я там була, бачили...

ПОТЮХ. Так оце ота чорна циганка чи молдаванка, з таким носом, як у сороки? Що підслухала нашу розмову?

СМИК (ображено). Моя дочка чорнява, це так, але ніс у неї, як ніс. Та от я її покличу... (Швидко виходить, і чутно, як він у сінях гукає: »Ходи но, Ірцю, сюди!« Славка в цей час стає близько до Ромка, під його захист. І Ромко, зрозумівши нарешті справу, підводиться з загрозливим рухом проти Потюха).

ПОТЮХ (кидається люто до Славки). Так це твої, шахрайко, витівки!?

СЛАВКА. Не витівки... Я тільки допомагала Ірці... Колись вона, як ми вчилися, допомагала мені складати іспити, а я їй допомагаю тепер вийти заміж.

ПОТЮХ. Так ти ще й глузувати?!

У цю мить повертається Смик, ведучи дочку за руку. Ірка соромливо затуляє лице руками.

СМИК. Ходи, Ірцю! Не бійся... пан Потюх добрий...

ПОТЮХ (люто, майже несамовито). Щоб оцю тетерю я взяв за жінку?! Я — брюнет з блакитними очима, багатий, винахідник відомої на всю Европу »Заглади«...

СЛАВКА. Ірка ж вас так любить...

СМИК. А головне — багата...

ПОТЮХ. Багатство за плечима, а чорт перед очима... (Ірка починає плакати).

СМИК. Це, пане-дзєю, дурні так кажуть...

ПОТЮХ (підскакує). Так я дурень?..

СМИК. Не ви, — взагалі... А ви як купець повинні інше прислів'я пам'ятати, в якому сказано, що краси на тарілці не крають... А з грішми людина має і красу, і все... що хоче... Ви ж дивіться, що ви матимете, одружившись із моєю дочкою (Загинає пальця) Передусім те, що ви на неї записали...

ПОТЮХ (обурено). Як?! Моє власне майно...

СМИК. А так. Те, що ви, пані-дзєю, записали, вже не ваше. Ви самі це повинні добре розуміти...

ПОТЮХ (гірко). Це називається фабрикант солодощів: моїм медом та мене й по губах маже... (Кричить). Це нахабне шахрайство! Я зараз біжу подавати позов... (біжить до вихідних дверей).

СМИК (перепиняє його). Не робіть, пані-дзєю, дурниці, бо потім каятиметесь! На суді ж ви нічого не докажете. Як ви докажете, з котрою дівчиною ви кохались — з Славкою чи з моєю дочкою? А наші сусіди бачили, що ви були в моєму домі... А я вам до того, що вже дав, ще й дім, що вам так уподобався, додам...

ПОТЮХ (бігає, але до дверей уже не рветься). Ні, ні...

СМИК. Раджу добре подумати. Та й дочка в мене не така вже погана, як вам зопалу показалось... (Підходить до Ірки й повертає її обличчям до Потюха, каже їй). Та годі вже тобі рюмати... Дівка, що хоче заміж, мусить бути смілива...

СЛАВКА (до Потюха). Ірка ж вам раніш подобалась: У Моршині ви ходили з нею в ліс...

ПОТЮХ (гостро). Не ваше діло.

СЛАВКА. Я тільки кажу... А я ж однаково не вільна... хоч би й Ірки не було...

ПОТЮХ (зиркнувши на неї). Не вільна?

СЛАВКА. Так. Я наречена ось цього... лоботряса (Куйовдить Ромкові чуб, тулиться головою йому до плеча).

ПОТЮХ (ошелешено). Он воно що!.. (Ходить деякий час мовчки, інші теж мовчать — не заважають думати). Гм, шляґ би його...

СМИК (по якомусь часі). Ну, так як, пані-дзєю?

ПОТЮХ. Так ви кажете — віддасте й дім?

СМИК (радо). Віддам, віддам...

ПОТЮХ (знов ходить деякий час мовчки, а тоді каже). Ну, добре, я згоден...

СМИК (радісно, бере дочку за руку й підводить до Потюха). Ну, боже ж вас благослови! (Христить). Оце якби покійна мати була жива, — яка б вона була рада!..

СЛАВКА (плеще). Браво! Поздоровляємо...

СМИК. А тепер поцілуйтеся, дітки...

ПОТЮХ. Цілуватися будем потім, спочатку треба грошову справу владнати, отой дім записати...

СЛАВКА (голосно до Ромка). А в нас грошових справ нема, — так ми можемо й поцілуватись... Отак (цілує)... отак (цілує. До Ірки). І тебе, Ірцю, поцілую, поздоровляючи (цілує). Бач, я ж казала »посватаю« — і посватала.

Завіса.

МІЖ СЛАВОЮ І СМЕРТЮ
(Продовження із стор. 7)

Наталя зійшла вниз, відпочиваючи дорогою. Перебрела врешті проклятих вісім поверхів і опинилась у просторій залі готелю. Зразу заболіло у вухах від крику та стогонів потовчених у паніці людей. Наталя не сподівалась аж так багато жертв дивної катастрофи. Аж тепер усвідомила, що за нею лишилась пустка й тиша нагорі . . . Оклики санітарів дратували й хвилювали її. Постать якогось лікаря, що вже робив на простому столі хірургічні операції, нагадала їй диявола з казки. Гострий дух крови й йодоформу відбирав їй рештки панування над собою, і Наталя інтуїтивно відшукала вихідні двері. Хтось хотів її задержати, хтось інший питати, та вона не дозволила затримувати себе. Пробилась серод розкинених у неладі тіл і предметів і полегшено віддихнула, коли запаху йоду не стало чути. На вулиці погасли ліхтарі, і тільки відблиск прожекторів роз'яснював темряву. Сирени і дзвони пожежних авт ревіли по всіх кварталах, важкими автомашинами гнались військові відділи, узброєні до зубів, накриті сталевими шоломами; хильцем снували поодинокі громадяни. Кожний побоювався арештів поблизу місця катастрофи.

Наталя теж мала це на увазі і з полегкістю пройшла тих кілька вулиць, добуваючи максимум зусилля, щоб не впасти серед дороги. До краю змучена добрела до великого чиншового дому. На диво, тут не було ніяких знищень. Шибки були цілі, люди тільки трохи перелякані, а більше цікаві. На неї дивились цікаво, але ніхто її не задержував. Підоймою виїхала на свій поверх і дрижачою рукою відімкнула замок власних дверей. Шукаючи ключа, помітила, що її плащик мокрий від дощу і що там імовірно накрапає знов. Замкнула старанно за собою двері і з почуттям повної нервової виснаги важко спочила на своєму ліжку. Фізичний страх не дозволяв їй забути за свої найсвіжіші переживання. Що це могло бути? Вибух муніційного складу? А зрештою, завтра ранком газети принесуть вістку . . . або й не принесуть. Невідомо. Утома опанувала її, не найшла навіть сил у собі, щоб зняти суконку. Так і засинала поволі . . .

Збудив її дзвоник телефона. Аж здивувалась, що апарат тут діє. тоді коли там така руїна . . . Чужий голос залунав короткими, повними енерґії звуками.

— Товаришка Наталя . . .?

Наталя на хвилину здержалась з відповіддю. Може, міліція до неї у зв'язку з вибухом? Вона ж була на місці, певно поранені склали про неї зізнання . . .

— Чи товаришка Києнкова . . .?! — повторив цей самий голос нетерпляче.

— Так . . . хто це . . .?

Наталя ждала відповіді. По хвилині усвідомила, що там повішено тим часом трубку і що вриваний звук дає їй знати про вилучення розмови. Її брови піднялись поволі вгору. Як це так? Хто . . . і чому?

Хвилювання збільшилось. Всякі здогади стали зроджуватись у її голові й відбирати їй рештки спокою. Мимоволі обертала рурку в руці і в задумі поклала її врешті на апарат. Несподівана, незрозуміла розмова з чужим, незнаним голосом розбудила її нерви і сон проминув. Утома лишалась, але думки тепер не давали спокою. Виростали цілі гори проблем. Чому вона так скоро втекла з місця вибуху, чому не взяла участи у рятуванні ранених? Чому не дозволила себе навіть переслухати, втікаючи з того місця? Схоже було, що вона має щось на сумлінні . . .

Може, нахабність Ватутіна і відраза до нього також спричинилась до її рішення . . .? Син генерала, капітан авіяції й капітан спеціяльних доручень при Московській Воєнній Окрузі Сергій Єфремович Ватутін не давав їй спокою і сьогодні осмілився без дозволу взяти її в обійми . . . після такого короткого знайомства, для Наталі, зрештою, дуже немилого. Про його особу Наталя думала без пасії і злости, але з холодним та крайнім невдоволенням. Не могла стерпіти його нахабного залицяння, відчуваючи ввесь час у всіх його зусиллях тільки гін за її гарним та молодим тілом. Відчувала це так сильно, що не могла здержатись, щоб не сказати йому цього. А він скористав із своєї фізичної переваги . . . До того ж п'яний . . .

Утекла. Втекла від нього, хоч, може, він там і ранений . .? Ах, нехай. Тільки що з цього може бути? Чим вона пояснить свою втечу від влади?

І цей неясний телефон! Від кого це? Хіба міліція! . . .

Раптом здригнулась. Хтось стукав у двері.

Піднялась на лікті і тоді відчула у всьому тілі втому. Проте слухала, а серце забило сильніше.

Стукіт повторився нервово, міцно. Наталя встала, наділа на ноги капці й пішла до дверей.

В її очах виросла висока, одягнена в темне постать з гладко виголеним блідим обличчям. Дощ яснів великими краплями на кляпах ґумового плаща. Наталя не могла пригадати, щоб коли-небудь бачила це обличчя.

— Товаришка Наталена Києнко?

— Я . . .

— Дозвольте вступити.

— В справі . . .?

— У вашій справі, товаришко.

Наталя думала коротку мить. Не пустити? Пустити?

Відступила крок назад, виказуючи коротке запрошення. Гість подякував легким кивком голови і зайшов у кімнату, знімаючи капелюха. Не сідав і не роздягався. Наталя примкнула двері, устигши одним поглядом оглянути його високу постать, що крім загадки мала в собі щось нез'ясовано артистичне, мистецьке.

Стояла перед ним, очима вимагала пояснень . . .

— Ви . . . телефонували?

— Я.

— Ви не закінчили розмови . . .?

— Я знаю. Ви ждали при апараті? Вибачте . . .

Його прохання не було низьке. Він лишався високим, як і був, і Наталя не могла уявити собі його похиленого. Це не було з його раси.

— Я не гніваюсь на вас . . . — почала звільна. — Ви бажаєте докінчити вашу розмову . . .? Я вас не знаю і ніколи не бачила.

Закінчила енерґійніше, і її очі вимагали вже виправдання його відвідин.

— Товаришко Києнко . . . — гість замовк після цього, і Наталя знов дістала враження, що він добирає слова. — Товаришко Києнко . . . я прийшов сповістити вам . . . Та ще перед тим я хочу вас прохати . . . бути сильною . . . зціпити нерви.

Наталя дивилась на нього ясними, широко відкритими очима. Там таївся запит, але вона не висловлювала його. Вона застигла у своєму вичікуванні.

— Я вас не розумію . . . — вишептала про себе.

— Ви мусите зціпити себе — кинув, стягуючи брови. — Я прийшов вам сказати . . . ваш батько, професор Михайло Скит-Київський годину тому . . . закінчив життя.

Наталині очі відкривались щораз ширше й ширше і на її обличчі звільна виростала смертельна блідість. Гість гіпнотизував її просто своїм зором, і вона не могла відірвати від нього зіниць. Нижня губка осунулась. Може, перед нею стояло явище не з цього світу. Наталя в цих хвилинах змінилась страшно.

— Як . . . ви кажете . . .? — вишептала ледве чутно сухими устами.

Гість посилив гостроту свого зору. Вона мусіла відчути силу волі, що променювала на неї з того обличчя, зосередженого тепер зусиллям передати їй крайню витривалість на вислухання всього, що доля їй сьогодні приносила в чорному, сумовитому дарі.

— Вам не можна піддаватись ударам, — кусками важкого мармуру падали слова над її головою. — Ви ж дочка вашого батька. Ваш батько загинув сьогодні . . . добровільно!

Може, йому здавалась, що вона не все розуміє; він замовк і чекав, коли її зір дозволить йому відгадати в неї знов здібність сприймання.

— Загинув . . . висадивши себе разом з атомовим інститутом.

Її уста змінились на дві мертві, білі риски, очі зайшли туманом нестерпного болю.

— Дайте . . . мені . . . спокій.

Він замовк. Замовк, щоб дати їй цю потрібну хвилину спокою для зосередження думки і для зрозуміння становища, що в ньому опинилась вона тепер, після смерти батька.

А Наталі в голові шуміла тільки одна певність: тоді, коли нею кидала катастрофа, тоді, коли вона думала про захист і про оборону, тоді саме її батько гинув серед експльозії і шаленої смерти, гинув у своїй поставі з тим невідлучним добрим усміхом на устах, що його так у нього любила Наталя . . .

Її батько загинув! Загинув, не сказавши ні слова, не передавши їй ніякого прощання, нічого . . .! Загинув . . . але чому?! Чому?!

Її великі, широко відкриті очі шукали відповіді на цей запит у цього високого, поважного чоловіка, що так спокійно поводився в її приявності, так поважно й так тихо. Заговорив тоді до неї.

— Зберіть сили . . . Мусите себе опанувати. Вам не можна бути тепер слабою! Мусите тямити . . . що ви дочка свого батька . . . Великого батька!

Наталя стояла просто надлюдським зусиллям. Часом не добачувала нічого навколо себе, мов би її оточувала мряка, часом бачила надзвичайно ясно. А все це діялось неначе поза її свідомістю.

Незвичайний гість говорив понуро.

— Мене можуть кожної хвилини арештувати . . . Я спішив до вас, щоб передати вам останнє прощання вашого батька . . . Прошу, візьміть оці два листи . . . Бережіть їх. Це останні листи вашого батька! . . . Сьогодні сталось багато для історії нашого світу . . . Зрозумійте подію, що її героєм став ваш великий батько . . .!

Вложив їй у мертву руку два білі коверти і не міг здержатись, щоб з глибоким співчуттям не доторкнутись її рамен. Коли вона не реаґувала, стиснув міцніш.

— Опануйте себе . . . Спокій буде вам потрібний! Ваш батько вірив, що ви зумієте перенести біль по його втраті . . . Я вірю теж. Мене . . . згадайте часом . . . асистент вашого батька . . . доктор Іван Жарина . . . Прощайте.

Завернув поволі до дверей. На порозі ще пристанув. Щось хотів сказати, може, навіть багато дечого, та наморщив тільки своє високе чоло і глянув на неї гостро, міцно.

— Бережіться ворогів . . . Бережіть батькових листів! Тямте, що він вложив у вас усе своє останнє довір'я . . .!

Тихо зачинились двері і тихо у віддалі розгубились кроки.

Як у сні, підійшла Наталя до свого столика й автоматично заховала листи. Зробивши це, випросталась, глянула довкруги себе, по пустій кімнаті, не здивувалась навіть, що так чорно тепер тут; підняла руку до холодного чола, спробувала потерти, нестерпний біль над очима . . . та нагло світ розгорівся біля неї червоними, гарячими латочками, і Наталя без зойку повалилась на землю.

Глухий відгомін завмер серед мовчазних байдужих стін.

II.

Старий, сивий уже чоловік усміхнувся злегка і недбалим рухом відкинув недокурок. Мимоволі побіг за ним очима, та білявий кусок папіроски зник уже в просторі, схоплений подувом зовнішнього вітру.

Поїзд дуднів одностайно чепурними селами та згарищами метрополій. Довкруги видніли ще вирви від скинених бомб, хоч давно вже змовкли далекобійні гармати і моторошні повітряні шуліки сріблистих ескадриль.

Небо вже не горіло небезпекою. Вона зійшла вниз, між людей і притаїлась у їхніх усміхах, у поведінці, в думках.

— Для мене цей простір уже неприступний. Мене там надто добре знають. Я на жаль, на превеликий жаль . . . не можу туди заглянути.

Молодий чоловік, худий і високий, відвернувся від вікна. Збомбардований краєвид змучив його, а слова товариша подорожі зацікавили.

— Не розумію вас ясно . . .

— Бачите . . . я двадцять чотири роки працював на тих просторах. Як інженер, як летун і як політичний комісар. Тим останнім був я довго . . . дев'ять років. Багато бачив я

На порозі ще пристанув: — »Бережіться ворогів . . .«

за цей час, та тепер немає там аґента, щоб не знав напам'ять моїх відтисків і моєї світлини. Мусіло б статись щось незвичайно важливе, щоб я заглянув туди ще раз.

— І за цих двадцять чотири роки ні разу вас не зловили?

Сивавий поважний пан усміхнувся. Біля його уст грались дрібненькі зморшки пережитого, що надавало його обличчю нерозгадної, ввічливої маски, а очам спокійного світла досвідченої життям людини.

— Чи раз . . . Шість разів був я заарештований. П'ять разів я тікав. Шостий раз вислали мене під розстріл . . . Арешт мій спричинив тоді багато . . . Генерал Сокольніков поїхав тоді до ССС . . . Здеґрадований і засуджений на п'ятнадцять років примусових робіт . . .

Молодий чоловік прислухався із ростучим зацікавленням.

— Що це таке ССС? — спитав у перерві.

— »Сектор Секретного Строїтельства«. Дуже велика область, але ніхто не знає докладно її кордонів. Вони змінюються. Мені самому досьогодні ще невідомо, що саме там будується і над чим там працюють. Ні один наш чоловік не встиг подати відтіля вісток. Гинув скоріше, як ми встигали його заступити новим. Там незвичайно суворий контроль. А життя людини у них . . . вам відомо.

— Відомо, — погодився молодий чоловік.

— Я переконався сам, коли мене засуджено таємним судом на розстріл. Судова розправа тривала дві хвилини. Було тоді більше таких, як я. Кожному присвячено тільки дві хвилини для ствердження ідентичности. А для певности, що не втечу, розстріл мав відбутись не з допомогою екзекуційної чоти з крісами, старшинами й цілою парадою, але звичайним наганом . . . що вже був приставлений до мого лоба . . . неприємне враження. До сьогодні відчуваю холодний дотик . . . ось тут.

Поважний пан відгорнув рукою волосся з скроні і вказав виразно пальцем в одне місце, що нічим не різнилось від інших, подібних місць. Хіба спомином про холодний дотик . . .

— І що вас врятувало ? . . — спитав півголосом заслуханий молодий чоловік.

— Налет німецьких бомбовиків. Старшина НКГБ, що мав розстріляти, вирішив, що така парада мусить відбутись у повному спокої, і з цією метою залишив мене в камері . . . а через дві хвилини на будівлю впали бомби. З-під звалищ довелось мені вилазити пів дня . . . але все таки це було багато краще, як стояти під наганом.

(далі буде)

Альберт Брандт.

Сім кілометрів у морську глибину

Професор Авґуст Піккард сконструював в своїй лябораторії при брюссельському університеті »підводний бальон«. В ньому він хоче зануритись біля західньо-африканського побережжя на глибину майже $6^1/_2$ кілометрів. Одночасно проф. Жан Піккард викінчує плян свого »бальону«, — що складатиметься із 100 бальонів, по 20 метрів у діяметрі кожний. Вони зможуть, як він думає, краще підноситись, ніж один великий з таким же обсягом; ними він думає досягнути висоти понад 30 кілометрів, це значить вище на 99% від смуги повітря нашої землі.

Обидва брати дуже схожі один на одного. Обидва високі й худі з розбурханим волоссям. У кожного високе й широке чоло та гостре, вузьке обличчя. Обидва однаково скромні і мають молодечий запал до своєї праці. В обох однаковий, трошки хрипкий голос, обидва збуджені, коли проводять відвідувачів по своїх лябораторіях. Обидва вони незвичайно здивовані, що світ так цікавиться їхньою науковою працею.

Глибинний бальон.

Наступ Жана на стратосферичний рекорд свого брата (майже 17 тисяч метрів) зовсім не зворушує Авґуста. Він без ревнощів відступить вищі шари повітря Жанові. Коли в 1934 р. американець Вільям Біб досягнув на своїй »Батисфері« глибини коло 1000 метрів, проф. Піккард дійшов до висновку, що це приблизно межа глибини, яку можна досягнути занурювальним апаратом, прикріпленим на кабелях. Велика вага кабля, безперервна небезпека, що він урветься, й відносно мала рухливість зануреної »Батисфери«, упевнили його, що дослідження більшої глибини можливе лише в своєрідному рухливому підводному човні. Його мрія починає здійснюватись. Він одержує з Бельґійського національного фонду для наукових дослідів чималу суму грошей і може почати свої досліди над моделем округлої герметично закритої кабіни, схожої на ґондолю його стратосферичного бальону. Найважніша різниця полягала в тому, що його »підводний бальон« повинен видержати тиск 290 кг на квадратовий центиметр — майже фантастичної складности фізична й технічна проблема. Цьому питанню проф. Піккард присвятив майже 10 років підготовчих дослідів. В його лябораторії багато залишків моделів, роздушених величезним тиском у гідравлічному циліндрі.

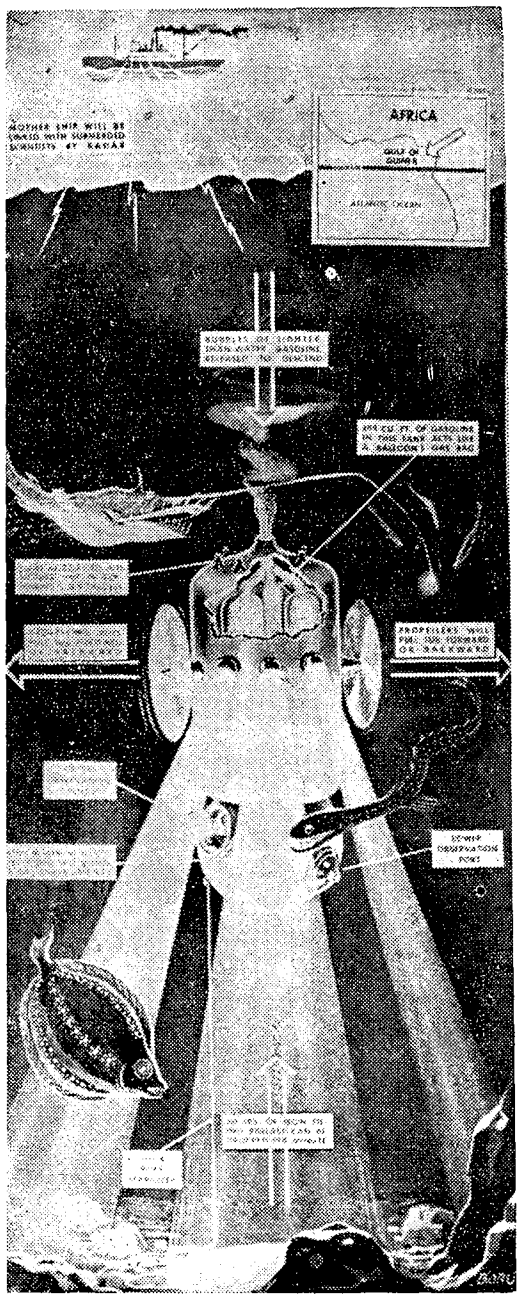

Прилад для поринання, що ним має спуститись проф. Пікард у незнані глибини. (АП)

Прогулянка на дні моря.

Принцип занурювального апарату зовсім простий, каже професор: »Бальон підноситься вгору, бо він легший за довколишнє повітря. Коли цю властивість поєднати з властивостями підводного човна, тоді одержимо такі дані: підводний бальон треба обтяжити балястом, що мусить бути важчий за воду. Тоді бальон зануриться. Коли ж ми баляст відкинемо, він підноситиметься, бо стане легший від довколишньої води.« Механізм, що відкидає баляст, мусить бути, очевидно, зовсім певний. Цю проблему розв'язано за допомогою електромагнетів, що придержують прикріплений під сподом бальону баляст. Баляст можна викидати поступово або зразу.

Розв'язавши проблему занурення й виринання, професор заходився коло проблеми руху на дні моря. »Їхати« було неможливо: нерівне дно, намул і, врешті, чисто механічні причини, Бальон плистиме декілька метрів понад морським дном з допомогою двох малих пропелерів. Швидкість буде зовсім невелика: пів кілометра на годину. Це для того, щоб не створювати непотрібних хмар намулу і . . . не турбувати мешканців морських глибин.

Освітлення.

Найбільших труднощів завдавала справа освітлення. Морська вода на великій глибині майже непрозора, тому проф. Піккард дуже старанно сконструював освітлювальні апарати. Особливі рефлектори даватимуть силу на 3500 свічок. Сама кабіна не буде освітлена, і це збільшить можливість бачення. Автоматичні фотокамери фіксуватимуть те, чого не добачить людське око, а диктафон нотуватиме спостереження. Зв'язок із світом здійснюється за допомогою спеціяльного нового апарату, що збудували англійці під час війни для зв'язку з підводними човнами. Подробиць про цей апарат ще не опубліковано. Це — апарат ультразвуків, у принципі подібний до короткохвилевих радіостанцій. Спеціяльні ракети, що підноситимуться на поверхню моря, сиґналізуватимуть хмарою диму, а вночі світлом. Використовуватимуть їх лише в разі останньої потреби. Так само діє ще й збірник з барвою, що зможе забарвити море на достатньо великому просторі. Дуже важний також зв'язок із кораблем-маткою, бо дверей кабіни не можна відчинити зсередини.

Одне з повідомлень про апарат проф. Піккарда говорить про те, що він буде »озброєний«. Професор, щоправда не сподівається зустріти »морські страховища«, але хоче бути готовим до всього. Тому в апарат убудовано прилади високої частотности, які в крайньому випадку відберуть морським створінням охоту до нападу,

Жюль Верн — позаду.

В одному інтерв'ю з швайцарським журналістом професор Піккард описує свою майбутню пригоду так: »Бальон, навантажений балястом, спокійно спускатиметься. Занурюємось поволі — по 3000 метрів на годину. Вже на глибині кількох десятків метрів стрінемо »темну« воду, бо денне світло не доходитиме. Єдиним джерелом світла буде флюоресценція тварин, що світяться найрізноманітнішими кольорами. Кисень одержуватимемо, як у звичайному підводному човні. Коли б сталася якась аварія і загальний механізм не зміг би працювати, автоматично перервемо опадання й подамо сиґнал »нагору«.

Такими звичайними словами описує проф. Піккард свою пригоду, що буде, можливо, найкращим або найжахливішим із морських переживань.

Як виглядатиме життя там, на глибині? На глибині 5 тисяч метрів море буде або повне найрізноманітніших створінь, або зовсім дике й пусте. Вчені ствердили, що в деяких глибинах океани не мають кисню, отже й життя виключене. Інші науковці не заперечують можливостей, що на дні моря живуть власне всі страховища, що про них розповідають казки. Сумнівно, чи тварини, що звичайно живуть під тиском 220 кілограмів на квадратний центиметр, змогли б жити на поверхні моря.

Біологи й геологи надзвичайно зацікавлені вислідом цього експерименту. Майже кожний університет згодився вислати з професором одного свого науковця, але проф. Піккард заявив, що він щоразу зможе, крім свого асистента Др. Макса Козіна, взяти найбільше одного науковця. Від часу, коли опубліковано проєкт »пригоди«, до професора зголосились тисячі охочих чоловіків і жінок з усіх прошарків суспільства.

Хоч професор Піккард і вірить у свій апарат, він хоче його випробувати. Тому спустить його без людей. Автоматичний прилад відкине баляст на глибині коло 7 тисяч метрів, автоматичні фотокамери робитимуть знятки з дороги. Коли »подорож« удасться, професор з асистентом спустяться двічі самі: раз до глибини 1600, а вдруге до 2500 метрів. Тоді щойно можна буде спуститись глибше і в товаристві. Кожна подорож триватиме коло 12 годин.

Професор надіявся закінчити свій апарат до весни 1947 р., але робота тривала довше, як він сподівався. Тепер під його особистим наглядом монтують бальон в Антверпені, ніщо не може бути »готове«, поки сам професор не перевірить кожної дрібниці. Що ця обережність не зайва, доказують випадки в лябораторії. Одного разу дослідний циліндер тріснув, вистрелила струмина оливи й поцілила в мідяну плиту на два з половиною цм. завгрубшки. Плита також тріснула.

»Бачите«, — сказав професор, спокійно, — »ніколи не можна бути занадто обережним«.

Подав Д-ий

Два приятелі

Бернард Шов і Честертон були добрими приятелями, хоч водночас були страшними контрастами; Шов — худий веґетаріянець, невіруючий, в'їдливий; Честертон — строго релігійний, товстий і любитель м'ясних страв.

Одного разу сиділи вони на бенкеті один проти одного й, очевидно, мали змогу докладно один одного оглянути.

— Якщо дивитись на вас — озвався Честертон — можна думати, що в Англії панує голод.

Але в'їдливий Шов не лишився без відповіді:

— Якщо подивитись на вас, то зрозумієш, звідки цей голод походить і яка його причина.

»НАША ЗОРЯ«

В листопаді 1920 року, коли певна частина війська УНР була інтернована на землях »вірного« союзника Польщі в Ланьцуті, ініціятивна група старшин, що ми їх бачимо на світлині, закладає перший на першій українській військовій еміґрації XX століття місячник незалежної думки »Наша Зоря«. Його гаслом було: »Гармати мусіли замовкнути — нехай гримить українське слово!« Гримить, лунає світами та силою правди й переконливости торує дорогу до виборення незалежної Української Держави. — Тут у стайнях табору Ланьцут появляються перші числа »Нашої Зорі«, відбиваної на гектографі. Першим редактором був хор. Андрій Л-кий, досвідчений публіцист. Довкола нього гуртується 5—6 працівників пера, 2—3 друкарських адміністратори й техніки. В кінці літа 1921 р. частина вояків ланьцутського табору переходить до табору в Стрілкові. Сюди ж переноситься редакція »Нашої Зорі«. У Стрілкові редакція набуває українські черенки й починає видавати »Нашу Зорю« нормальним місячним друком, тиражем 500—600 примірників. Довкола »Нашої Зорі« гуртується інтелектуально-творча еліта табору Стрілків. Вона стала центром, що цементує кілька тисяч військовиків-таборян в один суцільний моноліт з ім'ям »Українська Військова Громада«.

Поряд із місячником »Наша Зоря«, як його щотижневий додаток, редакційна колеґія провадить живу газету »Промінь«, що своєю життєвістю, багатством і цікавістю матеріялу, читаного театральними акторами з таборової сцени, завойовує симпатії громадян.

В 1922 р. редакція »Нашої Зорі« з частиною таборян переходить до табору в Щіпіоно під Калішем і тут, спіткавши більший гурт військовиків, так чи інакше пов'язаних із письменством та публіцистикою, по деякім часі перетворюється на видавничу спілку »Веселка«, на чолі з М. Корсунівським, Є. Маланюком, Крушинським та іншими тоді переважно початківцями-письменниками й поетами, що тепер відомі в українській літературі.

Наша світлина подає редакційну колеґію та адміністрацію »Нашої Зорі« перед задротованим приміщенням редакції в Стрілкові.

Др. Бор.

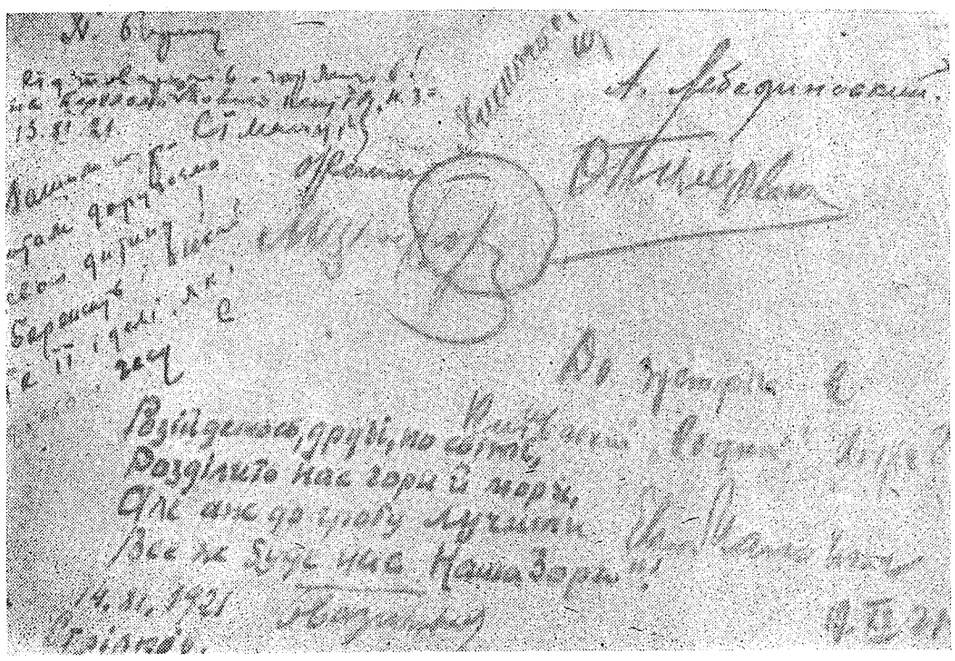

Автографи співробітників газети »Наше Зоря«

УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ПРИПОВІДКИ

I. РІЗДВО

»Як кого нападе блуд, нехай згадає, в який день було Різдво, візьме землі з-під ніг і посипле собі на голову.«

»К Великодню сорочка, хоч лихенька, аби біленька, а к Різдву, хоч сирова, аби нова.«

»На Різдво — обійдеться без паски, а про мак — буде й так, а без олії — не зімлію.«

»Різдво — яло би ся, а Великдень — не снив би ся.«

»Збираються колядувати, як уже й щедрувать пора.«

»Холодно, неначе перед Різдвом.«

»Обійдеться на Різдво й без свяченого.«

»Різдвяні гості«. (Так кажуть на тих, що довго гостюють).

II. ВОДОХРИЩА

»А де тоді були, як Ісус Христос на Йордані христився?!« (Так кажуть вовкам, якщо несподівано зустрінуть у лісі; вовки ніби бояться цих слів).

»На Богоявленський признак стріляють — очищення од гріх миру ізвіщають.

»Тріщи, на тріщи, вже минули Водохрищі.«

»Хлиснула біла йорданки!« (невдача).

»Товпляться, як до свяченої!« (До свяченої води).

»Як люди драть, то така їх Йордань«.

»Найшло, як по воду святую.«

»Чудасія на Водохрищі!«

»На Водохрищі купаються від корости, а вмиваються, щоб рожевою бути.«

»Прибравсь, як чорт на Водохрищі.«

»Коли на Водохрищі риба табунами ходить — на рої добре буде.«

Усі приповідки із збірки Номиса.
Подав О. Степовий.

МАЙСТЕР КАТАСТРОФ

Рівз Ізон, що його називають »ламач«, спричинив 25 залізничих аварій, 20 лісових пожеж, кілька аварій літаків, численні аварії суден та безліч падань коней.

Це »страховисько« живе на волі і має власне ранчо на Міссісіпі. Він живе дуже добре, має дивовижний апетит, якому можна лише заздрити. Десяток яєць, пів десятка котлет з баранини та кілька фунтів ковбаси складає його »маленький« сніданок перед напруженим днем. День і справді буває дуже тяжким, але Ізон добре заробляє; він найбільший майстер кіно-катастроф.

Звичайна аварія поїзду коштує 50 тис. долярів. Трохи більше коштує аварія з пожежею моста, як у фільмі »Жінка належить мені« (Юніон Пасіфік в американському варіянті). Для інсценізування лісової пожежі беруть ділянку лісу на 50 га і поливають її нафтою. Для більшої мальовничости в дерева закладають динамітні набої, що викликає тріск і враження страшного вогню.

В кадрах боїв упалих вершників здебільшого замінюють манекени, по них галопують коні. Пересічний бій коштує досить дешево-кілька тисяч долярів і відповідно більше, якщо потрібні історичні убрання.

О. І.

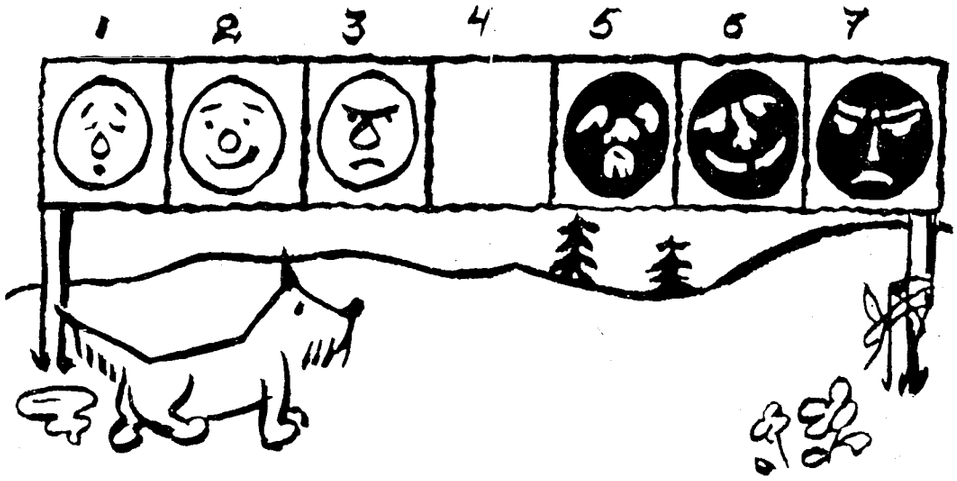

СПРОБУЙТЕ ПЕРЕМІСТИТИ

Тут ви бачите три білих і три чорних кружки, взаємно незадоволених із тих місць, що вони їх посідають. Чорні хочуть помінятися місцями з білими. Поможіть їм у цьому. Однак, переміщаючи, треба дотримуватись правил гри в дамки — тобто можна переходити тільки через один кружечок. Поможе вам у цьому порожнє, біле місце посередині.

Розгадка: 5 переміщається на 4; 3 на 5; 2 на 3; 4 на 2; 6 на 4; 7 на 6; 5 на 7; 3 на 5; 1 на 3; 2 на 1; 4 на 2; 6 на 4; 5 на 6; 3 на 5; 4 на 3.

УСМІШКИ

Це правда, що одружені живуть довше, ніж самітні?

— Ні, це їм так лише здається, бо кожна година їм триває, як дві.

*

— Хто найдовше живе на світі?

— Багаті родичі.

*

— Під яким знаком зодіяка вона народжена?

— Що, який знак?

— Ну, розумієте, що було написано на небі, коли вона народилася, яке їй було пророкування?

— На небі не знаю, а на кімнаті було написано »винаймається«

*

— Чи ви знаєте панну Бронівецьку, відому артистку?

— О, так, ми бавилися разом, коли були дітьми. Тоді ми були одного віку, тепер мені 45, а їй 18.

*

— Ви знаєте, пане, тиждень тому пісок трапив моїй дружині в очі і я мав вести її до лікаря. Це коштувало мені 10 злотих.

— Це ще нічого. Ось моїй дружині цими днями потрапив на очі хутровий плащ; це коштувало мені тисячу п'ятсот злотих.

*

— Мій любий трапив до шпиталю з причини своєї короткозорости.

— А шо трапилося?

— Ми умовилися зустрітись увечорі в ботанічному саду, і він прийняв кактусове дерево за мене.

*

— Докторе, у мене страшно болить права нога.

— Тут нічого не зробиш, пані, це від вашого віку.

— Ви не розумієте мене, докторе. Моя ліва нога має точнісінько стільки ж років, але вона абсолютно не болить.

*

— Хто винайшов високі закаблуки?

— Це була дужа вродлива дівчина, пане професоре, але її завжди всі цілували в лоб.

КРОСВОРД № 1

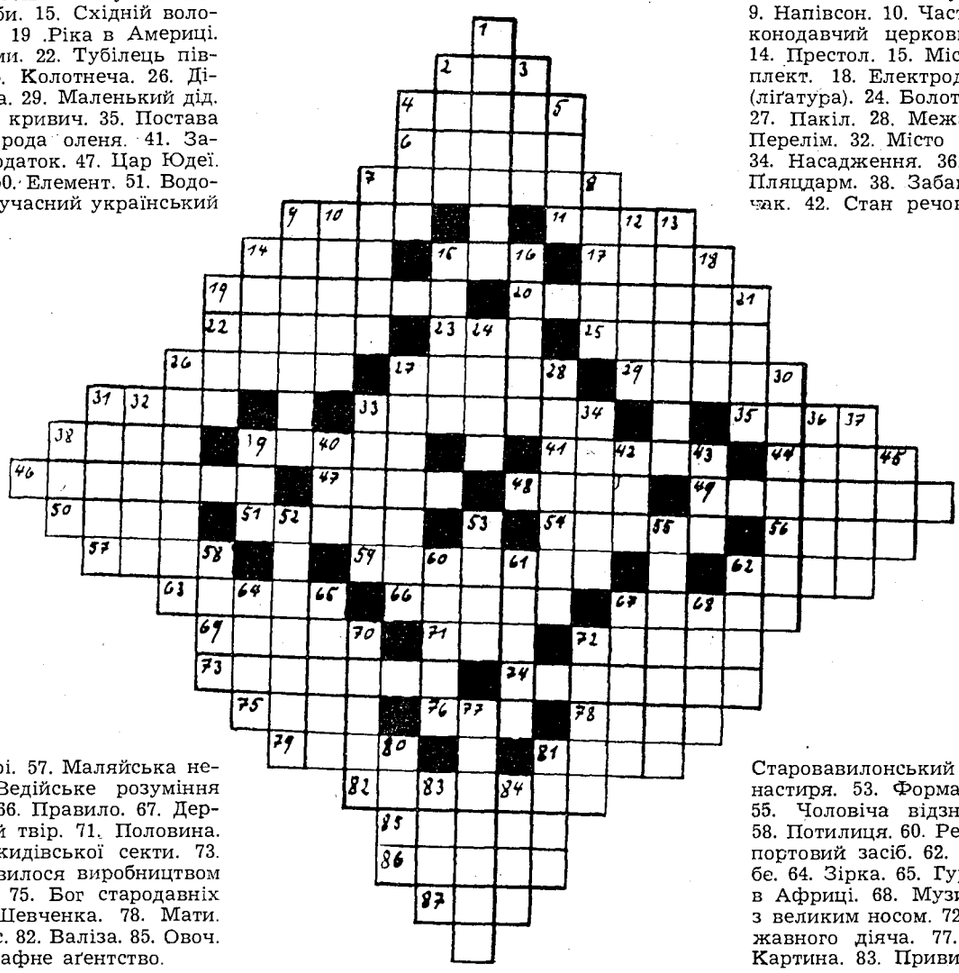

Поземно: 2. Комаха. 4. Соціяльна верства. 6. Хатнє знаряддя. 7. Копалина. 9. Металевий фабрикат для засобів зв'язку. 11. Посудина. 14. Товщ з риби. 15. Східній володар. 17. Деталь колеса. 19 .Ріка в Америці. 20. Назва неповної рими. 22. Тубілець півночі. 23. Невільник. 25. Колотнеча. 26. Дівоча прикраса. 27.Барва. 29. Маленький дід. 31. Репет. 33. Те, що й кривич. 35. Постава тіла. 38. Опад. 39. Порода оленя. 41. Заможний. 44. Два. 46. Додаток. 47. Цар Юдеї. 48. Лихо. 49. Первень. 50. Елемент. 51. Водоспад у Фінляндії. 54. Сучасний український маляр. 56. Ріка в Сибірі. 57. Маляйська недуга. 59. Танок. 62. Ведійське розуміння всесвіту. 63 .Випадок. 66. Правило. 67. Держава. 69. Літературний твір. 71. Половина. 72. Основоположник жидівської секти. 73. Місто в Італії, що славилося виробництвом скрипок. 74. Наличко. 75. Бог стародавніх римлян. 76. Твір Т. Шевченка. 78. Мати. 79. Бог брамінів. 81. Час. 82. Валіза. 85. Овоч. 86. Тканина. 87. Телеграфне аґентство.

Доземно: 1. Небесне світило. 2. Останки. 3. Татарський полон. 4. Цвіт. 5. Герой троянської війни. 6. Музичний термін. 8. Решта. 9. Напівсон. 10. Частина дня. 12. Вищий законодавчий церковний орган. 13. Розклад. 14. Престол. 15. Місто на Україні. 16. Комплект. 18. Електрод. 19. Рана. 21. Аґреґат (ліґатура). 24. Болотна рослина. 26. Витрата. 27. Пакіл. 28. Межа. 30. Балет Деліба. 31. Перелім. 32. Місто в Польщі. 33. Будівля. 34. Насадження. 36. Наслідок сніговію. 37. Пляцдарм. 38. Забава. 39. Рослина. 40. Рівчак. 42. Стан речовини. 43. Квитанція. 45. Старовавилонський світ. 52. Наставниця манастиря. 53. Форма офіційного звернення. 55. Чоловіча відзнака стародавніх царів. 58. Потилиця. 60. Резерва. 61. Водний транспортовий засіб. 62. П'єса письменника Гальбе. 64. Зірка. 65. Гураґан у Сагарі. 67. Порт в Африці. 68. Музичний знак. 70. Людина з великим носом. 72. Ім'я українського державного діяча. 77. Горілка. 80. Вино. 81. Картина. 83. Привид. 84. Багатій.

Малий фейлетон.

ЖЕРТВА ЕКЗОТИКИ

Семен Онупрійович мріяв про виїзд за океан.

— Ах, — підводив він очі вгору, — уявляєте Ви всю музику цих назов: Парагвай, Гватемаля, Чіле?.. Ви лежите під пальмою, а в рот Вам падає чоколяда...

— Семене Онупрійовичу, — заперечували йому, — Ви помиляєтеся. Чоколяда не може падати з пальми. Її виготовляють з особливих бобів.

— Неосвіченість! Я сам читав, що в Африці є хлібні дерева. Розрізаєте плід і їсте з ковбасою.

— Та то ж хлібне дерево. Воно так зветься тому, що його плоди нагадують смаком хліб. А чоколяда не росте.

А втім переконати Семена Онупрійовича було неможливо і він завжди залишався справжнім фанатиком екзотики. Але коли емігрантські мрії почали втілятися в реальні форми, тобто коли почали записувати на виїзд до праці, Семен Онупрійович втратив спокій. Перед ним стала гостра проблема. Жадна країна не потребувала рахівників. А тому що Семен Онупрійович мав щастя належати саме до цієї атраментної корпорації, шанси його на виїзд були дуже невеликі.

Він поговорив з приятелями. Ті порадили записатися до Бельгії, на копальні.

— Справа нескладна. Колупаєш джиґуном вугілля й дивишся щоб на голову щось не впало!..

Семен Онупрійович записався і для тренажу рішив викопати хоч неглибоку яму. Закінчилося це тим, що ввечері в яму провалилася хазайська донька. Хазяїн влаштував скандал. Довелося відкупатися сигаретами і до Бельгії Семен Онупрійович одразу охолонув.

Проблема набуття спеціяльности і далі б залишилася нерозв'язаною, якби через кілька днів Семен Онупрійович не дізнався що до Австралії набирають слюсарів. Заповнивши анкету, він водночас вирішив кваліфікуватися на слюсаря і, використовуючи відсутність своєї дружини Ганни Петрівни, попробивав усі казани й сковороди вдома, а потім почав їх лютувати. Ганна Петрівна спробувала готувати обід в цеберках. Коли ж виявилося що й цеберки течуть, Ганна Петрівна пред'явила утьтиматум:

— Або Австралія, або я!

Зажурений Семен Онупрійович через день записався до Венесуелі і купив собі еспанський словник та гітару.

— Нова метода вивчення еспанської мови, — пояснював він усім знайомим. — Ви співаєте і непомітно оволодіваєте мовою. Модернізований Берліц!..

Разом з цим Семен Онупрійович почав звикати й до тропічної спеки. З самого ранку він напалював піч так, що при бажанні Ганна Петрівна могла пекти блинці на відстані двох метрів від неї, одягав вовняний світер, пив гарячу воду і робив гімнастичні вправи.

— Шкода, бракує скорпіонів, — скаржився він зацікавленим сусідям. — Питав в комісійних, в зоологічному саді, — кажуть нема...

Два дні Ганна Петрівна терпіла венесуеслський клімат, а потім рішуче заявила, що на екватор не поїде. Після недовгого бою Семен Онупрійович здав позиції і в той же день переписався до Аляски.

Заглянувши в підручник географії, Семен Онупрійович побачив, що в Алясці холодно, але не злякався. Наступного ж дня він привіз з виробні штучного льоду тону льодових брусків і розклав їх на підлозі, заборонивши Ганні Петрівні опалювати кімнату.

— Треба звикати до холоду. Аляска це тобі не Сорочинці. Як не кажи — Кльондайк. Плюнеш і слина на льодову кульку перетворюється. Ти читала, Ганнусю, Джека Лондона?

Замісць відповіді Ганна Петрівна набрала цеберку розталої води з підлоги й вилила на Семена Онупрійовича.

— А до Ніягари не хочеш звикнути, іроде?

— Неосвіченість, — образився мокрий Семен Онупрійович, — до чого тут Ніягара? Цеж у Сполучених Штатах...

— Мені байдуже! Якщо не викинеш свою Аляску з голови, я з тобою так поговорю, що й забудеш де Діпі-картка лежить!

Семен Онупрійович спочатку розгубився, але незабаром зареєструвався на виїзд до Канади, куди потребували лісорубів. Свою нову кваліфікацію він почав з того, що попиляв і переколов всі дрова. Ганна Петрівна аж помолоділа.

— Нарешті взявся за розум!

Але попилявши й переколовши свої дрова, Семен Онупрійович почав пиляти й колоти дрова у сусідів, а потім зпиляв три дерева в хазайському саді. Прийшла поліція й Семена Онупрійовича оштрафували.

— Догрався? — дорікала йому Ганна Петрівна. — Може ще кудись запишешся?

— Звичайно запишуся! До Голляндії. Там фармерів потребують...

— Збожеволів, — плеснула руками Ганна Петрівна. — Корови від вола не відрізниш, а хочеш на фарму!

Ні слова не кажучи, Семен Онупрійович щось довго обмірковував, а потім зник. Повернувся він через три дні з перев'язаною головою. Ганна Петрівна ледве не знепритомніла.

— Деж тебе, голляндця, носило?

Виявилося, що Семен Онупрійович їздив на село до бавера. Бавер, переляканий німецькою мовою Семена Онупрійовича, довго не міг зрозуміти, чого той хоче, але нарешті згодився на пропозицію і дозволив подоїти корову. Семен Онупрійович ретельно прийнявся за справу і одразу переконався, що це не так легко. Він що сили тягнув за вим'я, але молоко не бігло, а корова відганяючи мух, била хвостом Семена Онупрійовича. Тоді Семен Онупрійович удався до хитрощів. Він прив'язав до коров'ячого хвоста цеглину.

— Скажена тварино! Тепер не помотаєш!

Це не допомогло. Корова мотнула хвостом і влучила Семена Онупрійовича цеглою у вухо!..

— Я запишуся до Англії. Там потрібні кравці, — заспокоював він Ганну Петрівну, змінюючи перев'язку. — Це чиста справа. Сидиш та гудзики пришиваєш.

...Коли насупного дня Ганна Петрівна повернулася з міста додому, Семен Онупрійович не тільки встиг записатися до Англії, але й »перекваліфікував« усі сукні своєї дружини. Він розпоров їх і так вшив, що Ганна Петрівна ніяк не могла розібрати, чи то її спідниця, чи штани її чоловіка!

Це вже було останьою краплею для Ганни Петрівни. Вона зібрала свої речі і переїхала у табір до родичів.

— Щоб його на тім світі перекваліфікували! Добре що не записували лікарів до Гватемалі, а то б він почав у кота апендицит вирізувати!..

...Розповідають, що після того, як поширилися чутки про реєстрацію пастухів на виїзд до Аргентини, Семена Онупрійовича знову бачили десь на селі у бавера. Він їхав верхи на шкапі і був одянений у червону сорочку й капелюх з великими крисами...

П. Калім.

Оголошення

За зміст оголошень редакція не відповідає.

ТАРИФ ОПЛАТИ ОГОЛОШЕНЬ: 1. Комерційні оголошення. 1 сторінка — 800 нм., 1/2 стор. — 400 нм., 1/4 стор. — 200 нм. Дрібніші — 2 нм. за кв. сантиметр. **2. Матримоніяльне, поздоровлення й особисте** — 1 нм. за слово. **3. Розшуки** — 0,50 нм. за слово. За оголошення серед тексту — 100% надвишки. Мистецьке оформлення оголошень за окремою умовою.

РОЗШУКИ

ЮРА!

Сестра Міла і мама Клава не дочекались тебе в Люшневатій в 1944 році

Відгукнись. Писати на видавництво журналу »ПУ-ГУ«, для Міли. —

Різдвяні картки проєкту проф. Е. Козака. Записники із святочними побажаннями. Відзнаки — тризуби мосяжні, дуже гарно виконані на шрубку й шпильку, образки Божої Матері в Гошеві, Зарваниці, в Бане і в Альтеттінґу з молитвами скитальців за дозволом духовної влади.

Набувати в Кооперативі »Пласт« Байройт, Леопольд-казерне.

НАЙКРАЩИЙ РІЗДВЯНИЙ ПОДАРУНОК

для дітей і юнацтва

12 КАЗОК АНДЕРСЕНА

ілюстроване видання

КУПУЙТЕ У ВСІХ КОЛЬПОРТЕРІВ »ПУ-ГУ«!

ЮРІЙ БАЛКО

»ІНЖЕНЕР МАРЧЕНКО«

Фантастична повість

вийшла окремим виданням

Книга ілюстрована.

Ціна 5 н. м.

Вимагайте у всіх кольпортерів.

Усім нашим Видавництвам, Книгарням, Кооперативам, Кіоскам, Представникам, Кольпортерам і Замовцям

Веселих Свят і Щасливого Нового Року

бажає

Українська Книгарня

в Мюнхені, Дахауерштрассе 9/I.

На св. Миколая і під ялинку іграшки для дітей і прикраси на ялинку. Замовляти в Кооперативі »Пласт«, Байройт, Леопольд-казерне.

Вийшов з друку

»АВАНҐАРД« Ч. 5

журнал української молоді на еміґрації.

додаток до універсального тижневика »ПУ-ГУ«.

Замовлення приймає видавництво

»ПУ-ГУ«

Augsburg,

Bismarckstraße 13/II

Tel. 8885